

ELŐFIZETÉS.

HELYRE:

Egy évre ..... 24 koron.
Fél évre ..... 14 koron.
Egy negyed évre ..... 7 koron.
Egy hónap ..... 3 k. 40 f.

VIDÉKEK:

Egy évre ..... 24 koron.
Fél évre ..... 14 koron.
Egy negyed évre ..... 7 koron.
Egy hónap ..... 3 k. 40 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 161.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Csütörtök, szeptember 7.

Meghínsult az oroszok térnyerési kísérlete.

Velence és Grado bombázása a levegőből.

Budapest, szeptember 6. (Hivatalos.)
A főhadiszállás jelenti: .

Keleti haretér:

Románia elleni harc vonal:

Előretolt hírszerző csapatok csatározásaitól eltekintve, semmi különös esemény.

Károly főherceg lovassági tábornok
hadsereg harc vonala:

A kárpáti arcvonalon az ellenség tegnap megújította heves támadásait. Nehezen kiküzdött kis előnyöktől eltekintve, az ellenség minden térnyerési kísérlete meghínsult. Haliestől keletre is elkecseredett küzdelem folyt. Több-szöri eredménytelen támadás után az ellenségnek végre sikerült egyik arcvonalrészünket visszanyomni.

Lipót bajor herceg vezértábornagy
hadseregének harc vonala:

Zlocowtól keletre a leghevesebb tüzéségi előkészítés után véghezvitt ellenséges támadások részben akadályainknál, részben zárótüzünkben összeomlottak. A többi arcvonalon mérsékelt tüzéségi tevékenység, és aknavető tüztől eltekintve, semmi különös esemény.

Olasz és délkeleti haretér:

Semmi különös. — Höfer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese.

Események a tengeren.

Szeptember negyediken este egyik tengeri repülőrajunk Velence és Grado katonai telepét sikerrel bombázta. Egy tengeri repülőgép nem tért vissza. Hajóhadparanosnokság.

Elfoglaltuk Tutrakai

hét erődjét.

— Bolgárok sikerei Dobritschtól északra. — A Somme-csata második napja. —

Berlin, szeptember 6. (Hivatalos.) A nagyfőhadiszállás jelenti:

Nyugati haretér:

A Somme mindkét oldalán nem csökkenő hevességgel tart a csata. Huszonnyolc angol és francia hadosztály támad. A Sommétől északra véresen visszavertük új támadásaikat. Az ellenség egyes szűk tereken nyert. Fleury az övé. A folyótól délre az

Már késő...

A képviselőházban ma Andrássey Gyula kíméletlen kritikában részesítette külügyi politikánk irányítóját. Több órán át azt igyekezett bebizonyítani, hogy Olaszország hűtlenségeért tulajdonképpen nem Viktor Emanuel, nem a minden hitványságra kapható Salandra és Sonnino felelős, hanem a mi külügyminiszterünk. Andrássey szerint a külügyminiszter addig halogatta a tárgyalásokat, míg nem az olaszok kijelentették, hogy mi engedményeinkkel már elkéstem. Pedig el lehetett volna kerülni az olaszokkal való háborút.

Az egykori belügyminiszter állításai rendkívül merészek és azok bizonyítására másnak nem is szabadna vállalkoznia, csak az olyan ritka egyéni képességekkel bíró államférfiúnak, mint Andrássey, akinek még a tévedései is érdekesek, rendkívüliek, de mindenek fölött jóhiszeműek, tehát megbocsáthatók. De nem nyomhatjuk el a csodálkozásunkat afölött, hogy épen Andrássey ne tudná azt, amit már a bécsi verebek egy év óta csiripelnek: hogy az olasz háborút lehetetlenség volt elkerülni. Mi bármit és bármilyen korán is ígértünk volna a cigányok országának, a miniszterei mindig azt felelték volna, hogy „már késő.” Ha az akkori külügyminiszter, Berchtold, — akinek politikáját a magyar ellenzék épügy támadta, mint utódját — a háboru legelején felajánlja Trientet, az olasz kormány már akkor se tárgyal velünk.

Andrássey tiszta idealizmusa valószínűleg hihetetlennek tartja azt, hogy egy ország vezetői akár a saját népük vére árán is vagyonhoz akarnak jutni és valóságos rablósövetkezetet alakítani ezzel a programmal: a világháborúból gazdagon kell kikerülnünk. Az olasz kormányelnök még a háboru előtt megkötötte a világ legrettenetesebb, legundokabb üzletét az entente-val és ezért a mi diplomáciánk minden erőfeszítése hasztalan volt: — már késő... Nekik nem a Trentinó kellett, amit sose kapnak meg, hanem Anglia aranyfontjai csábították, aminthogy most Romániában Erdély sem volt egyéb csillogó jelszónál, amely mögött az orosz rubelek határhegyeikkel vetekedő magasságban tornyosultak. A világ két legutolsó nemzetének „szabadságharcát” ezek a rugók lökték előre. E bűnös, korrupst két ország egyszerre akart gazdaggá lenni, s egy időben lesz koldussá. (=)

ide-oda hullámozó gyalogharcban a franciáknak Barlewötől egész Chillytől délre fekvő területig terjedő arcvonalon megújított rohamvonalában első állásunkat megtartottuk. Csak ott üritettük ki az első árkokat, ahol azok a földdel egyenlővé tettek, későbbi támadásokat az ellenség igen súlyos veszteséggel mellett kivétel nélkül visszavertünk. Mecklenburgi, holsteini és szász ezredek különösen kitüntették magukat. Estig a Sommétől délre folyó két napos harcban foglyokban, tíz francia hadosztályhoz tartozó, harmincegy tisztet és egvezernégyszáz-harminchét főnyi legénységet szállítottunk be és huszonhárom gépfegyvert zsákmányoltunk. Légi harcban védőtüzünkkel lelőttünk három repülőgépet.

Keleti haretér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy
hadosportja:

A Zloczov—tarnopoli vasutól északra tüzelésünkkel megghiusítottunk orosz támadásokat.

Károly főherceg lovassági tábornok
arcvonala:

A Zlota—Lipa és a Dnyeszter között az oroszok újra megkezdték támadásaikat. Sikertelen rohamok után végül vissza nyomták az arcvonal közepét. A Kárpátokban a Zábietől és Schipottól délnyugatra jelentett harcokban az ellenség kis előnyöket ért el. A tegnapi nap folyamán számos más helyen hiába támadt.

Balkán hadszíntér:

Tuttrakai hét erődjét, köztük páncélos útegeket, rohammal elfoglaltuk. Dobritschtól északra desék bolgár bajtársaink visszavetettek nagyobb román erőket. Ludendorf főszállásmeister. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

LEGUJABB.

Erkezett reggel 3 órakor.

Román útegek és gyalogsági állások légi bombázása.

Berlin. A Wolff-ügynökség jelenti: A tengerészeti repülőgépek tegnap előtt a bolgár szárazföldi és tengeri haderőkkel együtt működve, sikeresen bombáztak román útegeket és megerősített gyalogsági állásokat Dobrudzsában, valamint a konstanzi pályaudvart és olajtartályokat.

Támadja az ellenzék a külügyminisztert.

(Andrássy Gyula gróf és Apponyi Albert gróf indítványai.)

— Távirati tudósítás. —

Beöthy Pál elnök 11 órakor nyitotta meg az ülést és bejelentette, hogy a képviselőház tegnap hozott határozata értelmében Andrássy Gyula gróf fogja megindokolni a delegációk összehívása érdekében benyújtott indítványát.

Andrássy kritikája Burriánról.

Andrássy Gyula gróf: A magyar alkotmány értelmében a közös költségvetést a delegációnak kell megállapítania. Hogyha mostan ettől eltérünk, felmerül az a kérdés, miért szükséges ez normális időkben? A miniszterelnök az 1867. évi XII. törvényeket sokkal kíméletlenebbül támadta meg, mint a hogy ezt valaha a függetlenségi párti képviselők megtették. Közjogi hóbortnak nevezte, már pedig alkotmányos életünk főfeltétele az, hogy Ausztriában szintén alkotmányos élet legyen. De nemcsak a közös költségvetés megállapítása, hanem gyakorlati szempontok is szükségessé teszik, hogy a delegációkat összehívjuk. Ugy látjuk, hogy a miniszterelnök számára lehetetlenné vált, hogy a külügyek minden részletébe beleavatkozzék és ezzel lehetetlenné vált a mi részünkre is, a hogy a miniszterelnököt külpolitikai részletkérdésekben eredményes, vagy eredménytelen ségért felelőségre vonjuk. A delegációk a legalkalmasabbak kényes külügyi kérdések elintézésére. Ott a zárt ülések szokásosak, a tárgyalási kérdések titokban maradnak. Kérdés már most, lehetséges-e a delegációk összehívása. Lehet, hogy egyes delegátusok olyan nyilatkozatokat tesznek majd, amelyek nem állanak a monarchia érdekében, sőt meg engedem azt is, hogy direkt hazaáruló nyilatkozatok fognak elhangzani. De az bizonyos, hogy egyesek büneért megbüntetni egy egész nemzetet nem lehet. Kétségtelen, hogy egyes ausztriai néptörzsek hűtlenek voltak, de ezért a magyar nemzet nem szenvedhet. Technikai akadályai sincsenek a delegáció összehívásának, mert az osztrák törvény értelmében megválasztott delegáció választása hatályban marad mindaddig, míg a Reichsrat újakat nem küld ki.

De szükséges a delegációk összehívása azért is, mivel a kormány súlyos hibákat követett el és ezért az ellenőrzésről gondoskodni kell. Szükségessé vált a külügyminiszter ellenőrzése és esetleg megbuktatása is, ha kell. Minden szomszédunk ellenünk fordult és elérhetjük azt is, hogy jelenlegi szövetségeseink egyike, vagy másika elhidegül irántunk. Azt látjuk, hogy új barátok szerzése helyett a kormány a régiéket is elveszítheti. Lehetetlen állapot az, hogy a hibákat elkövető és eredményt sohasem elérő egyének ellenőrzés nélkül váhassék tovább az ügyeket.

(Folytonosan lekéstünk.)

Ezután Andrássy gróf a külügyminiszterium vörös könyvéből vett idézetekkel bizonyítja az elkövetett hibákat. Burian István báró iskolai példáját szolgáltatja annak, miképen nem lehet a diplomáciában tárgyalni. Majd behatóan foglalkozik az olasz háború diplomáciai előzményeivel. Okiratokat olvas fel, melyből kiderül, hogy Burian báró hiábavaló vitákat rendezett, huzta-halasztotta a tárgyalásokat és a helyzetet a maga valóságában nem ismerte fel. Szerintem — mondotta Andrássy gróf — megvolt a lehetőség a háború meggátolására, de a célt Burian-féle tárgyalásokkal nem érhettük el, mert folytonosan lekéstünk. A román kérdés ante aktáiba a kormány nem avatott be engem és csupán magánértesüléseim alapján ismerem az előzményeket. Határozottan tudom, hogy a kormány meg sem kísérelte, hogy Romániát bizonyos áldozatok árán meggyerje. Valótlanság, mintha én három varogyo átengedését ajánlottam volna a kormánynak. A kormány kötelessége, hogy kato-

nai ügyekben politikai hatáskörét érvényesítse, mert egy eléggé erős offenzíva nemcsak katonai, hanem politikai kérdés is.

(A kormány és a hadvezetés hibái.)

A kormány főmulasztása az, hogy legutóbbi offenzívánknál nem vetette latba befo-lyását azért, hogy ez az offenzíva oly irány-ban történjek meg, hogy ennek Romániára kellő hatása legyen. A Balkán hadjárat befejeztével Románia ellenében el kellett volna haderőinket koncentrálni. Hadvezetésünknek pedig az a legnagyobb hibája, hogy kilenc hónapi időt engedett az entente-nak arra, hogy a földön heverő Oroszország hadseregét felszerelje. Az orosz offenzíva adta meg a döntő lökést Románia elhatározásához is. **Szent meggyőződés, hogy Románia galád támadását megtoroljuk.** Ámde hány magyar életébe kerül a mulasztások helyrehozása. Kétségtelen, hogy becsapattuk magunkat. A tények jogosulatlaná teszik a külügyminiszter ellenőrzetlenségét és bizalmatlanságot keltenek az abszolutisztikus kormányzat iránt. Semmi intézkedést nem tettek arra az esetre, hogy mi legyen akkor, ha meglepetésszerűen történik meg mindaz, amitől tartottunk. A külpolitika terén nem értünk el nagy sikereket és ezért fontos és szükséges, hogy az ellenőrzés nagyobb és hatásosabb legyen. Követelhetik utolsó csepp vérünk feláldozását, követelhetik utolsó garusunkat, ámde azt nem, hogy némán megalázkodva és tétlenül nézzük azt a kormányzatot, amelyet szerencsétlenség tartunk. (Andrássyt párthívei hosszasan éljenzik, sokáig tapsolják és ünneplik.)

Nem felelős a kormány a román háborúért.

Tisza István gróf miniszterelnök nyomban válaszolt Andrássynak. Röviden megakarom jelölni, mondja, miért elleneztem annak idején képviselőtársam indítványát. Nem jogos az a támadás, mintha az én álláspontom az 1867. XII. törvényekbe ütközne. Egyetérték azzal az óhajtalással, hogy az osztrák alkotmányos élet funkcionáljon, ámde szerintem helytelen, ha mi Ausztria belügyeibe avatkozunk, mert azt vallom, hogy csupán kivételes esetekben gyakoroljon Magyarország nyomást az osztrák ügyek elintézésénél. Felvetem azt a kérdést, nem volna-e helyes, ha a magyar törvényho-zás közös ügyekben önállóan rendelkezne. (Helyeslés a baloldalon. Ilyen esetek a 90-es években, valamint 1913-ban már előfordultak. Azonban a háborúban ezeken a kérdéseken simán kell átesni. Lehetségesnek tartom, hogy indemnitással felhatalmazzuk a magyar kormányt, hogy közös költségvetést állapítson meg Ausztria részére is, de ezen az állapoton csak a békébe változtathatunk. Andrássy az olasz és a román kérdésekben vádakat emel a magyar kormány ellen. Erre azt válaszolom, hogy Románia magatartásának megváltozásaért sem a magyar kormányt, sem diplomá-cióinkat okozni nem lehet.

Közbeküldés: Hát kit okozunk. (Nagy zaj.)

Tisza István gróf miniszterelnök: Hogyha az urak folytonosan megzavarnak és meggátol-nak beszédemben, akkor nem vitatkozhatunk. A felelős állásban a védekezés sokkalta ne-

hezőbb, mint a felelőtlen támadás. (Nagy zaj a baloldalon.) Ha nem engednek az urak szó-hoz jutni, akkor tudomásul veszem, hogy nem akarnak tárgyalni. Nem engedjük magun-kat szituációkba összehívítani. Mi meghall-gatjuk az önök támadásait, de Önök a mi vé-dekezésünket nem akarják szóhoz juttatni. (Nagy zaj a baloldalon, taps a jobboldalon.)

Az elnök: Kérem a képviselő urakat, tes-sék csendben meghallgatni a miniszterelnök urat.

Tisza István gróf miniszterelnök: A két szövetségeseinknek kötelességességéért nem terhelheti felelőség a külügyminisztert, aki az ügyek vezetését egy előrehaladott stádiumban vette már át. Csodálkozásomat fejezem ki azon is, hogy augusztus 24-én tartott beszédemet állandóan tévesen magyarázzák. (A miniszter-eelnök felolvassa akkori beszédének idevonat-kozó részét.) Ugy-e bár ebből kiderül, hogy az olaszoknak tett ajánlataink komolyak voltak. Tiltakozom az ellen, mintha Andrássy ennek ellenkezőjét kísérelje meg beszédembe bele-magyarázni. Andrássy szerint magatartásunk helytelen volt az olaszokkal szemben és köve-telésünket folyton fokoztuk, valahányszor a hely-zet megrosszabbodott. Annak az oka, hogy első ajánlatunkat Przemysl eleste után két héttel tettük meg, az volt, hogy Sonnino válasza ké-sett. De ekkor a békés megegyezés érdekében megjavítottuk ajánlatainkat.

Közbeküldés: Przemysl eleste epizód. (Zaj.)

Tisza István gróf miniszterelnök: Igenis epizód, noha a külföldre nagy hatást gyakorolt, de az orosz offenzívát nem döntötte el és be-zárnunk nem remített el. Sajnátkuk, de azért tovább haladtunk utunkon és nem is ezért ja-vítottuk meg ajánlatainkat Olaszországgal szem-ben. A legnagyobb engedményeket Olasz-orzágunk Gorlicenél kivívott győzelmeink után tettük. Noha nem érték egyet Andrássy indítványával, kérem a Házat, hogy tűzze na-pirendre.

Az elnök felteszi a kérdést és a Ház napi-rendre tűzi Andrássy indítványát.

Jöjjön a Ház elé a külügyminiszter.

Ezután Apponyi Albert gróf állott fel szólásra, hogy meg indokolja, miért indítvá-nyozza, hogy az 1867. évi XII. törvények 29. szakasza módosíttassék. A delegációk összehi-vása jogosult, — mondotta — de álláspontom-nak megfelelőbb, ha a magyar parlament vonja felelőségre a külügyminisztert. Ezt ad hoc törvénnyel el nem intézhetjük és nem kell kiterjeszteni az 1848. évi III. törvények-et a külügyminiszterre. A magyar kormány ne vindikáljon jogot magának, hogy beleszól-hasson Ausztria belügyeibe, noha ilyen esetek már előfordultak, mivel ugyanezt megteheti Ausztria is, hogyha Magyarország bizonyos kü-zös ügyekben önállóan intézkedik. Ez örven-detes is és helytelen is. Örvendetes, mivel meg-cáfolja az osztrákok ama állítását, mintha a de-legációk a magyar parlament fölé lennének he-lyezve, mert igazság szerint a delegációk fe-lelősegek és értéktelenek. A magyar országgyűlés bármikor kiküldhet egy bi-zottságot a közös ügyek megbeszélésére. De tegyük fel, hogy a delegáció össze-hívása lehetetlen — és a miniszterelnök álli-tása szerint a helyzet most ilyen — akkor a külügyminiszter sohasem lenne felelőségre von-ható, holott ugyebár most sokkal inkább fenn-áll ennek szükségessége, mint bármikor. Telje-sen megengedhetetlen állapot az, hogy a kül-ügyminiszter, akivel a miniszterelnök szolidaris, döntő pillanatokban ne legyen ellenőrizhető. Hogyha más mód nincs, akkor a törvény mó-dosítható és a külügyminiszter kötelezhető arra, hogy jelenlen meg a magyar parlamentben hogy itt feleljen cselekedeteiért, vagy pedig össze kell hívni a delegációkat és az elé álli-tani őt. Indítványozom, hogy javaslatomat An-drássy javaslatával együtt tárgyalja a Ház.

Tisza István gróf miniszterelnök kijelenti, hogy csak röviden válaszol, mert Apponyi indítványával ugyanaz az álláspontja, mint Andrássy indítványával szemben, de nem kifogásolja ha a Ház Andrássy indítványával együtt tárgyalja. Ismétlem — mondotta — hogy Andrássy indítványával kapcsolatban súlyos agályaim vannak, mert ez a beleavatkozás Ausztria belügyeibe és ez a pillanat nem alkalmas ilyen kérdések tárgyalására.

Az elnök felteszi a kérdést és a képviselőház hozzájárul Apponyi indítványának tárgyalásához.

Ezután a képviselőház belefog a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójáról alkotott törvényjavaslatok tárgyalásába. Antal Géza

előadó beszéde után az elnök az ülést két órára felfüggeszti és folytatását 4 órára halasztja.

Az ülést délután négy órákor Beöthy Pál elnök újból megnyitotta. Először a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójának tárgyalásánál Csermák Ernő szólalt fel.

— Ma a nemzeti vagyon milliói mennek tönkre — mondotta — helyesebbnek tartanám, ha a javaslatot újra átdolgoznák, mert ez az idő szerint nem alkalmas a tárgyalásra. A javaslatot általában nem fogadja el. Hosszasan foglalkozik a javaslat egyes pontjaival és a pénzügyi bizottság változtatásával. Ezután a Ház áttért az interpellációkra, amelyről lapunk más helyén írunk.

Románia hadüzenetének hire a német katonák közt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Georg Queri, a Berliner Tageblatt haditudósítója a Somme-fronton a következő leírását adja annak, hogy milyen hatást keltett a román hadüzenet a német katonák soraiban.

— Mi németek egyedül állunk saját erőnkkel és sokkal többet kell teremteni, mint más nemzeteknek, melyeknek például az Océanon túl is van barátjuk. De teremtünk, teremtünk biz Isten. Ez a német formula nemcsak otthon a sörházban járja, hanem megtalálta az utját a lövészárokból is. Mikor a romániai hadüzenet megérkezett, akkor mindenütt felhangzott ez a sokat jelentő szó.

Itt egész más meggyőző ereje van, mint az okoskodók közt odahaza. Az a katona, aki itt kimondja, minden nap le nem írható tettekkel, sokszor meg nem érthető tettekkel bizonyítja ezt. Az embernek a kedve az öröm és a sirás közt ingadozik, ha ezeket a pompás embereket hallja a fronton; kemények és komolyak, majd puhák és vidámak. A foglalkozásuk és a létük a sors. A munkájuk különböző az ideg, az erő, az ügyesség szerint, de az biztos, hogy mindegyik a legjavát adja. Mind kiadja lelkéből azt, ami benne van, amire csak képes: hogy meg tudjon halni a hazáért, a német eszméért, az otthon jövőjéért. Tudják, hogy a gyermekért és az unokáért harcolnak és, hogy csak a későbbiek fogják élvezni a gyümölcsöt. Egész egyszerű emberek megértették ide kint ennek a világháborúnak az értelmét. Tudják, hogy szabadságról, hogy szolgaságról van szó és az Isten mentse meg a németeket a szolgaságtól, Isten mentse meg bennünket a szegénységtől. Ettől a sorsától borsad valamennyi. Mikor megjött a román hadüzenet híre, megadták magukat a következményeinek és nyugodtan vették a terhét a vállukra.

— Megint egy tél — mondották — és még egy tavasz és még egy nyár, de a következő ősszel meg kell teremteni, Istenwoose meg kell teremteni. Hogy mit, azt nem mondják, csak becsületes szemükkel hitetlenül néznek rád, ha egy közeli békének reményéről beszélsz. Mert ők megtanulták a sorsot tünni és itt-ott egy új hátra mutat az ellenség felé: Utóvégre a franciának is ki kell bírnia. Nem barátja a hosszú mondatoknak, az csak az otthonlévőknek való, amikor a jövőről vitatkoznak. A fejüket rázzák az otthonról jövő beszédeken és ők inkább harcolnak a német jövőért. A pillanat követelményeivel szemben a tábornok és a közlegény egyaránt érzi a maga felelősségét. És mindegyikük elfordul az európai „jövő vitáktól” és csak a máról beszélnek, csak a márt családoknak és az az

remteni a birodalom újraépítésének feltételeit. Az otthoniak kishitúsége lehangolja őket. A katona, aki érti, hogy ott elől a lövészárokból éhezni és szomjazni kell, azt óhajtja, hogy kimélje őt meg az otthoniak sok ostobasága.

Azok a férfiak, akik tisztességgel tudnak meghalni, látják azt az óriási különbséget az otthoniak és a maguk sorsa közt és érzik azt a kemény disszonanciát, amely a harctéri halálhörgés és az otthoniak papirosra vetett sirámai közt van. Az ő családjuk, amellyel életre és halálra össze vannak forrva, és összetartanak a szükségben az otthonért. Átkozzák a háborút, vágyakoznak bába, de az a lehetőség, hogy az ellenség az ő századuknak területére behatolhat, halványvá teszi az arcukat a harag miatt. Ha az otthon anyira biznek az erejében és anyira nem törődnek a maga apró-cseprő bajával, mint ahogy a Somme partján fekvő katona a romániai hadüzenet órájában bizott a maga erejében és nem törődött mással, minthogy ezt az új ellenséget is tönkre tegye, akkor meg fog szegényedni ellenségünk, még ha újra egy egész világ jön is ellenünk.

TÖRVÉNYKEZÉS.

Angol társaság magyar részvényesei.

Pátrati tudósítás.

Londonban 1912. elején megalakult a Balaton Palace Hotel and Casino Limited részvénytársaság, amelynek célja a Balaton természeti kincseinek kellő kihasználása volt. A részvénytársaság tervbe vette, hogy Fonyódon gyönyörű szállodát építtet.

Ennek a megalakult részvénytársaságnak vezérigazgatója Turcsányi Tihamér dr. tanár lett, aki lelkes ügybuzgalommal fogott hozzá az új részvénytársaság feladatának megvalósításához. Elsősorban részvényeseket toborzott s ismerőseinek, akiket részvényvásárlásra felszólított, az alapszabályok értelmében kilátásba helyezte, hogy igazgatósági tagok lesznek s mint ilyeneknek, a nyári szezonban az igazgatósági épületben ingyen lakás jár s ezenkívül az igazgatósági tagok tekintélyes összegű tantiémet kapnak.

E biztatásokra Perényi Lajos polgári iskolai igazgató-tanító 4860 korona, dr. Szécsi Jenő orvos és dr. Kostyal Miklós országgyűlési képviselő 6000—6000 korona, Szücs Gyula gimnáziumi tanár 1200 korona, Janszky Béla műépítész 4800 korona és Popper Aladár kecskeméti ügyvéd 800 korona értékű részvényt vásárolt. A részvénytársaság a hozzáfűzött vá-

rakozásoknak nem felelt meg, amennyiben nem építette meg szállóját s egyáltalában semmit sem tett. De még azt sem tette meg, hogy a részvényeseknek a befizetett részvénytőkéjét visszafizette volna.

A most nevezett hat részvényes család miatt Turcsányi Tihamér dr. tanár ellen tett feljelentést s a kir. ügyészség vádat is emelt ellene. Ma tárgyalta ezt az ügyet a budapesti büntető törvényszék. A vádlott elmondta, hogy ő a részvényekre kezeihez befolyt pénzeszegeket az utolsó fillérig befizette a Londonban székelő részvénytársaságnak. Elmondta továbbá, hogy amit ő a panaszosoknak a részvényvásárlás alkalmával ígért, az mind benne van a részvénytársaság alapszabályaiban. Megjegyezte végül, hogy a részvénytársaság azért nem tudta feladatait megvalósítani, mert a részvénytőke egy része nem lett befizetve.

A bíróság a vádlott védekezése folytán kénytelen volt a főtárgyalást elnapolni s az összes iratokat kiadni a vizsgálóbíróknak, azzal, hogy a háboru után szerezzék be Londonból a kellő adatokat, hogy megfelel-e a vádlott védekezése a valóságnak, hogy ő a kezeihez befizetett részvények készpénzértékét beszolgáltatva a részvénytársaságnak.

Tizenkét milliós vagyonból kitagadott örökös.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Bácsbodrog vármegye társadalmi és politikai életében évek hosszú során át élénk és előkelő szerepet vitt báró Rédl Lajos nagybirtokos, a főrendiház örökös tagja, a magyar mánás-világ ismert és becsült alakja. Báró Rédl Lajos neje, született gróf Bussy Melaniének schlosbaungarteni birtokán — mint ismeretes — ez évnek május hó 26-án elhalálozott. Végrendeletet hagyott hátra, amelyben gróf Bussy Melaniét általános örökösévé tette meg. Fiát, ifjabb báró Rédl Lajos huszárkapitányt kitagadta és leányát, báró Rédl Ameliét pedig köteles részre szorította. Rédl báró huszárkapitány fia néhány éve elmegyógyintézetben éli életét, a baroness azonban pár évnek előtte férjhez ment.

Az elhunyt vágya Bácsbodrog vármegyében Pusztá-Rasztin egy 4000 holdas mintagazdaság. Ebben az amúgy is jómódú gazdaságban különösen nagy értékű méneket nevelt az elhunyt mánás és a nemes fajú lovak külföldi versenystállók előtt is híresek voltak. Tekintettel arra, hogy az osztrák intéző hatóságok az ott lévő hagyatéki vagyontárgyak ugynevezett „kiengedése” tárgyában csak most határoztak, — ennél fogva csak most vált lehetségessé a bácskai vagyon leltározása. Ez azután tegnapelőtt meg is történt. A rendkívül nagyértékű vagyon leltározása végett Zomborba érkeztek, majd innen Pusztá-Rasztinra utaztak, a végrendeleti végrehajtó, az öröklő özvegy meghatalmazott ügyvédje és az elmebeteg fiú örökös részéről árvaszékileg kirendelt ügygondnok és a leltározást foganatosító hercegszántói előjáróság. A leltározás kereken tizenkét és fél millió korona vagyon állapított meg, amelyet egy fillérvnyi adósság sem terhel.

A hagyatéki eljárás ezzel megindult és miután az elhunyt mánás örökösei majdnem bizonyos, hogy megegyezésre jutnak hagyatéki osztály alapján, s a gyámhatóság hozzájárulása is valószínű, rövid időn belül a bajai királyi járásbíró útján át fog adni a törvényes örökösöknek a hatalmas bácskai birtok.

Nem használ a románoknak Erdély megrohanása.

— Elmondott és elmaradt interpellációk. —

— Távirati tudósítás. —

Délután öt óraker a holnapi ülés napirendjének megállapítása után áttértek az interpellációkra.

Az ülés előtt a folyosón Andrásyék kapacitálni próbálták Zboray Miklóst, hogy vonja vissza interpellációját. Zboray ezt kereken visszautasította, azzal a megokolással, hogy őt nem értesítették arról, hogy a miniszterelnökkel az interpellációk ügyében tárgyalást kezdenek s így ez a megállapodás rá nézve nem kötelező.

Rúth Endre kérte, hogy interpellációját legközelebb mondhassa el. Az interpellálók távol léte miatt törölték Hederváry Lehel, Bartso János, Szmezsányi György, Zlinszky István interpellációját.

(Mi lesz a német szerződéssel.)

Polónyi Géza: A miniszterelnök azzal fenyegetődik, hogy elnapolja a Házat. Allítólag az erre vonatkozó kézirat a zsebében van. Nem hiszem, hogy a miniszterelnök erre gondolna, mert ezzel lehetetlenné tenné, hogy az országban, illetve a monarchiában egyetlen alkotmányos szerv működjen. Ezután áttért interpellációjának előterjesztésére. Elmondja, hogy a nemzetek tudta és beleegyezése nélkül intézkednek a kormányuk sorsukról. Felemlíti, hogy a literatura, különösen a szociáldemokraták irodalma, hangsúlyozza, hogy ez a háború nem a népek, hanem a diplomaták háborúja. A német gazdasági szerződés sok tekintetben terhes volt reánk nézve és mi a nyomást tovább adtuk a balkáni államoknak. Mi lesz a szerződéssel? Nem sejtjük, hogy jövőnk mit rejt magában. Mezőgazdasági állam vagyunk és érdeklünkben áll, hogy a reánk nézve sok tekintetben terhes szerződést felmondjuk. A szerződés akkor felmondható, ha a felmondás 1916. december 31-ig megtörténik.

Kérdi: Hajlandó-e a miniszterelnök a német birodalommal fennálló szerződéseink tárgyában a kormány terveit, főleg a felmondás érvényesítéséről a Házat tájékoztatni? Biztosítva van-e Magyarország joga, hogy a német birodalommal kötendő szerződés tárgyalásánál, mint önálló szerződő fél védelmezhesse gazdasági érdekeit. Hajlandó-e a miniszterelnök a Romániával fennálló szerződésekkel és megállapodásokkal kapcsolatosan, a német birodalmi bankban állítólag Románia javára írott aranyletétünkről, melyet semlegessége fejében kapott volna, felvilágosítást adni.

Az interpellációt kiadták a miniszterelnöknek.

(Károlyi törölte az interpellációját.)

Ezután Károlyi Mihály törölte interpellációját, miután Apponyi Albert gróf és Andrásy Gyula gróf indítványai kapcsán a háborúval kapcsolatos kérdéseket úgy is megvitatták. Megkérdezi az elnöktől, hogy nem fogja a felszólalásokat meggátolni, mert ha ez megtörténne, akkor a jövő szerdára ismét bejegyeznék interpellációikat. Az elnök bejelenti, hogy a házszabályok keretében minden képviselő részt vehet a vitában.

(Bűnhődjenek a bűnösök.)

Ezután Zboray Miklósról került a sor. Felszólalásában bírálja első szerbiai offenzívánk hibáit, szegyetlen visszavonulásunkat, amikor azzal vigasztaltak, hogy dacára visszavonulásunknak, Belgrád még a kezünkben van. Az

után jött Przemysl eleste és most ráncszakadt a román veszedelem. Az erdélyi völgyeket és szorosokat könnyen meg lehetett volna erősíteni és csekély katonasággal megvédeni. A delegációkban már régóta sürgették Erdély határszéleinek megerősítését. Ugron Gábor már akkor megjósolta, hogy a románok az oroszokkal együtt támadva, hat napon belül Magyarországon lehetnek. Akkor a hadügyminiszter helyettese, sőt maga Krobotin is kijelentették, hogy minden intézkedés megtörtént. A most bekövetkezettől látjuk, hogy mennyire. A Békásy szoros oly keskeny, hogy csak két kocsi fér el benne, ezt megvédeni ugyancsak könnyű lett volna. Ugyanígy a többi is. Szemére veti a miniszterelnöknek Czernin megvédését. A miniszterelnök szerint a menekülőknek elszállítása azért nem történt rendben, mert csapat szállítások voltak. Mért nem érvényesítette akkor vaskezet és vasakarát, amellyel az emlékezetes májusban a képviselőket kivette a parlamentből. A szerencsétlen erdélyiek megmentése érdekében indíttasson a miniszterelnök vizsgálatot és büntesse meg a bűnösöket. *Meg lehet, hogy a miniszterelnököt félre vették, ámde most már köztudatba ment át az, hogy rettenetes árulás történt.* Beszédét azzal fejezi be, hogy legyen bátorsága a miniszterelnöknek a bűnösöket megbüntetni.

Az interpellációra választ nem kapott.

Ezután Huszár Károly ismerteti a menekülők bajait, a hatóságok fejtelenségét és gyökeres vizsgálatot kér.

(Székelyek szenvedését.)

Győrffy Gyula képviselő szerint Csikvármegye szintiszta székely lakossága előre tudta, hogy a háború bekövetkezik s menekülni akart. Am, megjelentek a plakátok, melyeken kihirdették, hogy senkinek sem szabad eltávoznia, a csíkiek tehát maradtak. A románok azonban a hadüzenet éjjelén orvul reájuk támadtak. A székelyek baltákkal, kaszákkal védekeztek az orvítamadók ellen, akik aztán halomra öldösték őket. *A vármegyében lakó Ince Domonkos országgyűlési képviselőről mai napig sincs semmi hír.* Védvonalunk megválasztását illetőleg nem akar fejtegetésekbe bocsátkozni, de azt igenis hangoztatja, hogy országunk határát legalább addig kellett volna védelmezni, amíg sikerült volna a lakosságnak teljes rendben elmenekülni. *A miniszterelnök jóhiszeműségében egy percig sem kételkedik, de a legszigorúbb megtorlást követeli a vétkezők ellen.*

(Minden intézkedés megtörtént.)

Nyomban szólásra emelkedett Tisza István gróf miniszterelnök: Tegnap beszédemben már mindent elmondottam, amit elmondhattam. A bajok forrása és okozója nem a diplomáciánk félrevezetése volt, hanem az, hogy a románok felemelt létszámmal a meglepetés pillanatát kihasználva, megrohanták határainkat. Az eset mindannyiunknak fájdalmas, ámde, *hogy ez mennyire használna Romániának a hadihelyzet dolgában,*

azt majd a jövő eseményei fogják megmutatni. Jelenleg csupán arra kérek mindenkit, hogy aki még nem kapott szeretetteitől értesítést, az ne nyugtalankodjék. Minden intézkedést megtettek.

Győrffy Gyula a választ nem vette tudomásul. A Ház a miniszterelnök választát tudomásul vette.

Az ülés este nyolc óraker véget ért.

Mit mondott Tisza István az erdélyi képviselőknek?

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: Gál Sándor országgyűlési képviselő érdekes dolgot beszélt el egy fővárosi lap tudósítójának, az erdélyi képviselőknek a miniszterelnökhöz intézett kérelméről Erdély megvédése ügyében és a miniszterelnök válaszárol.

Augusztus 24-én az erdélyi képviselők megjelentek Tisza István gróf miniszterelnök-nél. A küldöttség vezetője, Bethlen István gróf adta elő kívánalmaikat. A kívánalmak a következők voltak: Abban az esetben, ha Románia beavatkozik a háborúba és ellenünk fordul, úgy az első védelmi vonal a határ legyen. A határ kiürítésénél a belkormányzat lehetőleg óvatossággal és körültekintéssel intézkedjék. Erdély határait pedig lehetőleg székely ezredek védjék.

Tisza István gróf válaszában kifejtette, hogy misem természetesebb annál, minthogy az esetleg bekövetkezendő, Románia elleni háború esetén az első védelmi vonalunk a magyar határ lesz. A kiürítés kérdését részletesen ismertette, kifejtette, hogy mindössze egy keskeny sáv kiürítéséről lehet szó, nehogy a közvetlen front mögötti községek lakosságának vagyona és élete veszélyeztetve legyen. *A magyar katonák alkalmazásáról a miniszterelnök megnyugtatólag válaszolt.*

— Ugy tudom — fejezte be az interviút Gál Sándor, — hogy Tisza István gróf, a parlamentben a román betörésnél azt mondta, hogy „orvul történt.” Ebből arra következtettek, hogy az intézkedések időpontjáról a miniszterelnök helytelenül volt informálva. Különben lehetséges az is, hogy befolyásos tényezők, a miniszterelnök kívánásait, amelyek megegyeztek a miénkkel, nem teljesítették. Hogy e két feltevés közül jelenleg melyik áll fenn, azt én nem állapíthatom meg. Erre válaszolni egyptül a miniszterelnök volna illetékes.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* Az öreg Léwy premierje az Apollóban. Sokáig emlékezetes fog maradni az Apolló színház mai műsora, amely a sokszor vissza kívánt békeidők legragyogóbb moziestíveivel vetélkedett. Két olyan nagyszabású filmet láttunk ma bemutatni, amelyek egyenként is bármely előkelő fővárosi mozi színház műsorának vonzó ereje lenne. Az öreg Léwy a ghejtó misztikus életének legrejtettebb érdekességeit tárgyalja fel egy sokat szenvedő zsidó család történetében. Ezen a megkapó filmen kívül még egy nagyszabású Nordisk-dramát: „A szent házasság”-ot mutatta be az Apolló. Ez a film a legszebb Nordisk-képek közé tartozik. A főszerepet a bájos Fröhlich Elza játsza. Az igazán nagyszabású műsört még holnap, osztrótkön mutatja be az Apolló színház. 3

* Az aradi zenekonzervatóriumban (Szabadság-tér 21.) a beiratások megkezdődtek. Az ének-tanszakot Eiselt Emma, a prágai zenekadémia végzett művésznője vezeti. 4397

Egész Románia pusztul a Bratianu dinasztiáért.

Írta: Kellermann Bernát.

Bratianu számára a hadüzenet volt az utolsó eszköz, hogy politikai pozícióját, karrierjét, sőt magát megmentse. Igaz, mindent megkísérelt, ami erőtől tellett, hogy az őst és a telet hadüzenet nélkül uszsa meg. A most megválasztott politikai pillanat a legrosszabb. Dilletáns államférfiakra nézve sem menthető, a Bratianu rangú politikusokra nézve egyenesen megszégyenítő, Szívbeli fájdalommal fogja ezt egykor maga Bratianu is bevallani.

De nem volt más választása, ha magát és „Bratianu dinasztiát” meg akarta menteni. Két évig viselt kettős álarcot, Egyik arccal a Kárpátokon túlra nézett, a másikkal a Pruthon túlra. Az osztrák-magyar monarchia felé néző álarca a hónapok múlásával mindig halványabb és élettelenebb lett és mindinkább megélenkült az Oroszország felé fordított arc és vesztett merevségéből. Két teljes évig állott ez a kettős arcú ember az országok felett, mint fenyegető veszély. A világ köröskörül reszketett a lármától, az ágyudörgéstől, de Bratianu nyugodt volt és így tartotta országának sorsát kezei között.

Talán rettegett, egyetlen egyszer! Akkor, midőn Szerbiát levertek, az oroszok megvoltak vetve, a bolgár hadsereg fegyverben állott a Duna mögött s Romániának nem volt elegendő municiója. Kétségtelenül nyugtalanító pillanat volt ez reája nézve. Ha most hozzájönne, hogy most bepillantsanak a szívébe? Hogy a nagy kérdést, amelytől félt, hozzá intéznék: Bratianu vallj színt! Nem. A seregek végig vonultak Szerbián és elvonultak Románia mellett. Bratianu elutazott a birtokára, learatta a gabonáját, amelyet el kellett adnia, miután a Dardanellák nem estek el és a bojárok ebben a kérdésben nem ismerik a tréfát. Ugyancsak drágán megfizettette búzáját, kizsarolt minden transzporéért megfelelő szerezket, melyekre szüksége volt, aztán elsáncolta magát a tél mögé: Ő megnyerte ezt az esztendő. Senki sem tudta Romániában, hogy a valóságban mit szándékozik tenni Bratianu. Nem írt, nem beszélt, minden felelet elől kitért, hallgatott. Mialatt a többi államok vérben usztak, Románia pénzben uszott és békében élt. De politikájának támogatására ügyesen felhasználta mindig a néphangulatot. Ennek nem állt utjába, sőt teljes szabadságot engedett ennek. A kis színészek, mint Take Joneszku, lármázhattak, amennyit akartak. Ezek a sarlatánok nem befolyásolhatták őt, s csak eszközök voltak kezeiben épen úgy, mint a többiek.

Az összes hatalmak követői jártak ki és be hozzá. Mindent megígért, mindenről felvilágosítást adott, mindent jóvátett s ha keletet, mindent megeáfolt és lehazudott. Ha valami nem úgy történt, amint megígérte, úgy minisztereit tette ezért felelőssé. Ezek a miniszterek teljesen hatalma alatt állottak s fegyelme alatt mint a katonák. Ha szükség volt rá, mindegyikük megtörte a becsület szó szentségét. Ha mégis meg kellett valamelyik idegen államot szelidíteni, azonnal kész volt Bratianu és eladott egy pár vagon gabonát az illető államnak. Eladta, de nem szállította.

A valóságban minden cselekményét kettős formában csinálta, hogy minden felületes szemlélőt megtéveszsen. E közben Bratianu melleleg hadügyminiszter is volt és a két év lefolyása alatt szisztematikusan táplálta a hadsereg gyűlöletét Magyarország ellen. Egy esztendő Jassyban úgy ismerte a rekrutát, hogy

azért vannak itt, mert az idegent, a németet és a magyart kell majd megvédeniök. A román generálisok parádék alkalmával már egy éve nem viseltek más rendjelet, mint csak az orosz rendjeleket.

Tavasszal már nagyvonalú átlátszó volt Bratianu maszkja. Csak Oroszország oldalán látta üdvét, annak az Oroszországnak az oldalán, amely atyjától elvette Bessarabiát. Talán a Nagy-Román köztársaság elnöki kalapjáról álmodozott. Vagy Erdélyt akarta meghódítani egy tucat halott árán. Mindenesetre elszámolta magát. Ezer és ezer román paraszt vére fogja megfizetni az ő politikáját Erdélyért, amelyet soha megkapni nem fog.

A körülmények arra kényszerítették, hogy megkezdje ezt a háborút, mert az volt a kérdés: ki vesszen el? Román parasztlakozói-e, vagy Bratianu? Es egy Bratianu szívesebben feláldozza egész Romániát, mint a saját becses személyét.

A legérdekesebb erdélyi bankok.

(Sok millió forgalom — kis alaptőkével.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A képviselőház tegnapi ülésén az ellenzék szóinkai szavá tették, hogy Erdély egy részének kiürítése következtében nagy gazdasági értékek pusztultak el és Erdély nagy városai financiai veszteségeket szenvedtek. E kijelentésüket arra alapították, hogy az ország kevés vidékén lüktet annyira a gazdasági élet, mint az erdélyi határszélek nagyobb városaiban. Érdekesnek tartjuk ez alkalomból Erdély egyik leggazdagabb városának, Nagyszebennek pénzügyintézetéről rövid tájékoztatót nyújtani. Közgazdasági körökben rég tudott tény, hogy a budapesti nagy pénzügyintézetek után talán a nagyszebeni hitelintézetek forgalmazzák aránylag a legnagyobb összeget. Az a különbség a nagyszebeni és a budapesti pénzügyintézetek között, hogy míg a fővárosi nagy bankok jobbra hatalmas tőkékkel dolgoznak, addig a nagyszebeniek bámulatra méltóan csekély alaptőkével indulnak egy-egy országrész gazdasági meghódítására. A legnagyobb erdélyi pénzügyintézet az Albina, amelyet 1872-ben alapítottak Nagyszebenben és ma már 6 millió korona alaptőkével dolgozik, holott 1909-ben még csak 2 és fél millió korona alaptőkéje volt. Hat fióktétele és öt ügynöksége van az ország különböző részein. Az igazgatóság között ottlátjuk a hírhedt és undorító szerepre vállalkozott Goga Oktávián magyarországi román költőt is, aki tudvaleg a háboru elején Romániába szökött és aljas aknamunkát kezdett hazája ellen. Apósa Cosma Parthén még mindig vezérigazgatója az Albinának. Az igazgatóság tagjai között van a politikai szerepléséről ismert illésfalvi Papp György nagybirtokos is. Az Albina legutóbb csaknem 25 millió korona betét fölött rendelkezett, zálogleveleinek összege pedig 11 millió korona volt.

Az általános biztosító bank részvénytársaság alaptőkéje 1 millió 200.000 korona. Többek között Aradon is tart fenn főügynökséget és az igazgatóság tagjai között szerepel Raicu Sebő, az aradi Viktória vezérigazgatója.

Az erdélyi egyleti bank részvénytársaság szász alapítás és különböző kereskedelmi és iparüzletekkel foglalkozik. Stearingverttyagyárat és tűzifaüzletet is tart fenn. Az alaptőkéje mindössze egy millió korona.

A Lumina takaréks és hitelintézetnek 600.000 korona alaptőkéje van. Az ország több helyén tart fenn fiókot.

Egyik legérdekesebb pénzügyintézet a Nagyszebeni Általános Takarékpénztár, amelyet 1841-ben alapítottak 10.000 korona alaptőkével és ma már másfél millió korona alaptőkével bír. Ez az intézet jobbra jelzálogüzletekkel foglalkozik és jelzáloglevélforgalma a legutóbbi évben meghaladta a 85 millió koronát. Betéteinek összege megközelíti a 20 milliót és záloglevél biztosítási alapja ötödfélmillió korona. Feltűnő, hogy mégis csak 330.000 korona nyereséget tüntet fel a mérlege.

Aradon is jól ismerik a Nagyszebeni Földhitelintézetet, amely üzleteivel behálózza egészülvén az egész országot. Kevesen tudják, hogy mindössze 200.000 korona alaptőkével bír. Záloglevél forgalma mindössze 85 millió korona, záloglevélbiztosítási alapja pedig szintén megközelíti az ötödfél millió koronát. A 200.000 korona alaptőkével szemben több mint 8 millió korona betét áll rendelkezésre és a nyeresége mégis csak 335.000 korona volt a legutóbbi évben. Megemlítendő végül, hogy ennek az intézetnek igazgató-helyettese Arz Albert dr., aki rokona a legutóbb Erdélyben igen sokat emlegetett hadseregparancsnoknak.

Görögország semlegessége — fikció.

— Távirati tudósítás. —

Luganó. A Secolonak jelentik Athénből: Az entente flottáját Pireusnál két páncélossal és tizennyolc cirkálóval megerősítették.

Genf. A Matin jelenti: Az entente elhatározta, hogy flottáját Görögország engedékenysége után is Pireusnál fogja tartani, hogy az esetleges görög zavargásoknak idejekorán elejét vehesse.

Genf. A Corriere de la Serának jelentik Athénből: Az entente követői újabbant követelték a görög kormánytól, hogy az ellenséges államok összes konzuljait függeszse fel hivataluktól.

Genf. Rádióval jelenti Szalonikiból: A 12-ik gyalegezereden és egy szalonikii divizion kívül a sorkatonaságnak egyetlen része sem csatlakozott a Venizelista mozgalomhoz. A Salamis öbölben Furnet admirális parancsnoksága alatt az entente flottája horgonyoz. A párisi sajtó azt hangoztatja, hogy a görög kormánytól követelni fogják egyes személyek eltávolítását, akik az entente kellemtelenek. Ezek között számosan vannak a német, magyar és osztrák követségek személyzetéből is.

Luganó. A Secoló jelenti: A forradalmi bizottság sorozási rendeletére eddig mindössze huszan soroztatták magukat. A bizottság a királyi palotában tanyázik.

Genf. A párisi Journal azt írja, hogy a görög semlegesség fatalis fikciója már megszűnt, csupán a neve van még meg, kérdés azonban, hogy meddig.

Luganó. A Secolonak jelentik Athénből: Zaimis miniszterelnök azt javasolta Konstantin királynak, hogy Görögország teljesítve a Romániával kötött szerződését, mivel Románia beavatkozása megváltoztatta a helyzetet. Görögország a gyorsan lejátszódó eseményeket nem szemlélheti közömbösen.

Anglia fél Románia esetleges sikereitől.

(Hohenzollern herceg sürgönyeit nyilvánosságra hozzák.)

— Távirati tudósítás. —

Budapest. A Pester Lloydnak jelentik Berlinből: A Lokalanzeigernek jelentik Rosendálból: Románia beavatkozása a világháborúba, Angliában a legkülömbözőbb véleményeket váltotta ki. A hadizenetet megelőzőleg Páris és Pétervár között hosszas tárgyalások folytak, melyek realizáltak Románia keleti aspirációját. Oroszország és Franciaország, egy Londonból visszatért hollandi előkelő pénzüember szerint, kést szegeztek Anglia torkának. Asquith és Edward Grey sokáig vonakodtak, a válságtól féltek, s végül kénytelenek voltak engedékenységűt tanúsítani. A londoni pénzükörök ugyanis egy cseppet sem örvendenek annak az eshetőségnek, hogy az oroszok keleten és Konstantinápoly urává válhatnak. Egy előkelő londoni bankember a következőket jelentette ki:

Inkább a gyors békekötést kívánom, mintsem a cári birodalom ilyen győzelmét.

Az az általános meggyőződés Londonban, hogy ha az oroszok elfoglalhatják Konstantinápolyt, akkor a jelenlegi szövetségeseikkel, különösen pedig Angliával egészen más hangnemben beszélnek azután.

Berlin. Hohenzollern herceg mindent elkövetett, hogy Ferdinánd királyt rábírja a semlegesség fenntartására. Az erre vonatkozó hivatalos adatokat hír szerint a legközelebb publikálni fogják.

Hága. Egy amerikai mérnök Romániából a hadizenet után Odesszán és Stockholmon keresztül Hollandiába érkezett. A mérnök egy újságírónak elmondta, hogy Romániában a néptömegek kimondottan háború ellenesek. Lelkesedést a háború iránt sehol sem tapasztalt. Az intelligensebb parasztság belátja, hogy Oroszország gazdasági érdekei megkívánják a románység jóbarátságát Magyarországgal. A nagy városokon kívül sehol sem vélekednek ellenségesen a monarchiáról, a nagyvárosokban is az entente sajtó általi agitált lakosság inkább békésen akar munkálkodni, semmint áldozatokat hozni esetleges terület nagyobbodásért.

A mérnök a petroleum vállalatok sorsáról megnyugtató kijelentést tett. Azt mondta, hogy a hatóságok mindenütt kellően jártak el, hogy a petroleum kutakat meg ne rongálják, mert ehhez mindkét félnek súlyos érdekei fűződnek.

Hága. A hollandi pénzügyi körökben, biztos értesülések alapján, a román petroleum termelésre tovább is számítanak. A Nieuwe Financier számít annak lehetőségével is, hogy a központiak csapatai el fogják foglalni a román petroleum vidékeket.

Genf. A Ruzszoje Szlovonak jelentik Bukarestből: Az utóbbi napokban ellenséges járművek, köztük két Zeppelin felkeresték Romániát. Bukarestre és Konstanzára bombákat dobtak. A bombák néhány épületet megrongáltak, néhány polgári személyt megöltek és megsebesítettek. Az ellenséges repülőek főcélja a

román felvonulás kipuhatolása volt. Gyurgyevónál a harcok kifejlődtek. A románok átkelési kísérletet a Dunán megúsultak. Az egész Dunaparton heves ágyuharcok folynak.

Genf. A Petit Parisiennek jelentik Unghe-niből: A románok Brassóban prefekturát állítottak fel.

Berlin. Egy 4-én érkezett távirat szerint Busche bukaresti követ a követség személyzetével Oroszországon keresztül Svédországba utazik.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: Román hivatalos jelentés augusztus 28-áról: (Mégkésve érkezett.) E hó 28-ára virradóra hadseregünk általános mozgósítása megkezdődött. 27-én este kilenc órakor áthajtottuk a monarchiának a hadizenetet és 28-ára virradóra megtámadtuk a határokat. A szövetséges oroszok megkezdtek átvonulásukat a Dobrudzsán. Az orosz flotta egységek megérkeztek Konstanzába, hogy részt vegyenek a partvidék védelmezésében. A monarchia hadihajóinak ütögel ágyúzták Verciorovát, Turnseverint és Giurgievot.

Genf. Bukarestből jelentik: Egy királyi dekrétummal máris zár alá helyezték az ellenséges állampolgárok ipari és kereskedelmi vállalatát.

Apró képek az aradi menekültek életéből.

— Az Aradi Közlöny tudóstírójától. —

A romániai hadizenettel összefüggő izgalmas felfordulás a milliója a következő három kis történetnek:

A kozák tiszt és a magyar uriaszony.

Petrozsényből Aradra jött az egyik bányamérnök fiatal szép felesége, akinek már csak annyi ideje volt, hogy a legszükségesebb ruhadarabokat magára kapja és elmeneküljön a bányavárosból, mert az ellenség előcsapatai Petrozsény utcáin nyargalásztak. Az uriaszony aradi ismerőseinek a következőképen mondta el menekülése történetét:

— Hajnalban arra ébresztettek fel, hogy a román csapatok a határban garázdálkodnak. Nem akartam hinni és vészírnek tartottam az egészet, azért nyugodtan maradtam lakásunkban. Egyszerre csak az utcán lödögés és trombita harsogás zavarta meg a esendét. Kifutottam lakásunkból és az utcán lovas kozákokkal találtam magamat szemben. A kucmás, harcias tekintetű férfiakat fiatal kozákhadnagy vezette. Én kétségbeesetten igyekeztem előlük elfutni. A tiszt megállította a lovát és kifogástalan németességgel így szólt: „Nagyságos asszonyom ne féljen tőlünk, mi nem vagyunk románok, mi csak kozákok vagyunk. A románok előre küldtek bennünket, hogy megfélemlítsük a lakosságot, mert tudják, hogy a nép nagyon fél a kozákoktól. Pedig méltóztassék elhinni, nem is vagyunk mi olyan vad emberek. Hogy mennyire európai a gondolkodás módom, azt legjobban bizonyítja az a tény, hogy én azt tanácsolom kegyednek: méltóztassék a lehető leggyorsabban elhagyni ezt a várost. A mi katonáink nem bántják önt, azonban az utánunk következő román katonák ellen lehetetlen lesz a védekezés.

A magyar urinő megfogadta a kozáktiszt tanácsát és a legutolsó vonattal utra kelt Arad felé.

A nagyszebeni főispán inasa.

A közönség a román háború legelső napjainak izgalmaiban hajlandó volt minden idegen férfit a kémkedés gyanújával illetni. A rendőrségnél igen sokan tettek feljelentést, hogy itt, vagy amott kémeket fedeztek fel. Egy aradi ur izgatottan rohant fel a főkapitányságra és lihegve mondta a következőket:

— Kérem sziveskedjenek azonnal mellém adni egy titkos rendőrt, mert egy kémeket fedeztem fel. Hogy honnan tudom, hogy kém? A dolog nagyon egyszerű. Amikor az Andrásstéren tüzerek vonultak végig, egy félig urasan öltözött férfi hozzám fordult és nagy érdeklődéssel kezdett faggatni:

— Hova mennek a tüzerek, mennyien vannak, milyen kaliberű az ágyújuk stb. Ez biztosan kém volt, mert különben nem érdeklődött volna a dolgok iránt ennyire tüzetesen.

A rendőrségen kétkedéssel fogadták a feljelentést, azonban a forma kedvéért mégis kiküldtek egy detektív a vármegyházához, mert a feljelentő azt mondta, hogy a gyanús idegen a vármegyházára ment. A titkosrendőr aztán megállapította, hogy a kémnek nézett szegény ördög nem más, mint a nagyszebeni főispán inasa, aki azért kíváncsiskodott olyan türelmetlenül, mert azt hitte, hogy az Aradon látott tüzerek fogják visszaszerezni elhagyott, árva maradt tüzehelyét.

Amikor a feljelentőt tartóztatják le.

A külső elegancia szempontjából kifogástalan öltözött fiatal nő jelent meg a minap az aradi rendőrségen. Nagy titkolózva csak annyit árult el, hogy fontos szolgálatot akar teljesíteni hazájának.

— Ezt az ügyet csak a főkapitány urnak adhatom elő, — mondta a hölgy — mert tudom, hogy a kémek ügyében ő sajátkezűleg nyomoz.

Azután nagy bőbeszédűséggel elmondta, hogy tegnap este ő egyik kisebb vendéglőben tartózkodott és a szomszéd asztalnál valami idegen ur a monarchia várrendszere iránt érdeklődött az ott tartózkodó egyenruhás férfiaknál. Ő mindjárt megállapította, hogy az illető vagy román vagy olasz kém. A személyleírás alapján a rendőrség kikutatta, hogy a gyanúsított férfi egy erdélyi gyár alkalmazottja, és semmi összeköttetése sincs ellenségeinkkel. Ekkor azután a detektív a feljelentő hölgy ellen fordult és a következő váratlan kérdést intézte hozzá:

— De most arra vagyok kíváncsi, hogy éjfél táján mit keresett maga egyedül abban a vendéglőben?

A rendőrség megfelelő puhatolozás alapján konstátálta, hogy a panaszos nem kívánatos viselkedéseért már öt évre ki volt tiltva Aradról és tilos-visszatérés miatt most letartóztatják. Büntetésének kitöltése után pedig el fogják szállítani a városból. De nem menekült-vonattal.

A táborigazgatóság tartozó t. előfizetőink b. figyelmébe.

A m. kir. posta- és táviratigazgatóság 9005—1916. szám alatt kelt értesítése szerint a táborigazgatóság utalványok szelvénye magánközleményekre ugyan fel nem használható, de a pénzküldemény célját röviden feljegyezheti az utalványra a feladó.

Vojtek Ilonka karavánja Pankotán.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Erdélyből menekülők szomorú és kevésbé vidám esetei között nem utolsó Borivoj, László földbirtokosnak és nevének Vojtek Ilonkának menekülő útja Arad felé. Ők azok közé tartoztak, akiket nem veszélyeztetett meg a látzólagos nyugalom és szélesend a határokon. E nyugalom mögött sejtették a veszélyt, a háború közeledő rémét s idejekorán igyekeztek megmenteni mindent, ami megmenthető.

Pedig sokat kellett megmentenie, mert a földbirtokon mintaszerű volt a „fundus instructus.” Egy reggel egybehívatta Borivoj gazdaságosait s cselédjeit és megmondta nekik, hogy menekülni fognak.

— Pakkoljanak össze mindent, ami egyáltalán elvihető. Kössék össze a lovakat; tereljék egybe a szarvasmarhákat, hajtsák külön koudákba a sertéseket, nyájukba a juhokat, aztán előre, éjszaka felé az Isten nevében!

— De uram, felelte rá az öreg botos ispán, mire való ez a nagy sietség? Nem igaz a szállongó hírekből semmi; aztán nem hagyhatjuk itt ezt a remek birtokot, amelyen annyit dolgoztunk.

— Ne törődjék vele öreg, tegye csak azt, amit mondok, mindent összeszedünk és mindent elviszünk, nem hagyunk itt mást, csak a pusztát földet és a pusztát házat. Ezekkel úgy sem tud csinálni semmit a bitang ellenség.

S a birtokon megkezdődött a nagy pakolás, takarítás, szedelőzködés. Először a parádés lovakat indították utnak, számszerint 18-at. Megrakták szép ezüstös szerszámmal mindeniket, egyiknek-másiknak sárga disznóbőrös nyereg is került a hátára. Összepakolták őket, két parádés kocsi felült a két nyeregbe, aztán megindultak. Az ígés lovakat szekerek elé fogták. Előállott 14 nehéz kocsi, mindenikbe négy ló fogva, ezekre kerültek az éléskamarák kincsei, oldal szalonnák, hüvelyes vetemények s minden jó, ami egy uri háznál lenni szokott. Midőn ezek utrakeltek, tizenhat ökrös szekér állott az udvarház elé. Ezekre kerültek a mahagoni és diófabuterek, az angol bőrfotelek, a családi ezüst s ládába csomagoltan a sok drága porcellán. Egy másik szekéren hatalmas bőr és faládák rejtették a ház asszonyának az aradi bálók egykori ünnepeit szépségének, Vojtek Ilonkának a ruhatárát. A nehéz szekerek után a szép magyar ökrök és svájci tehén gulyája következett. Cifra szür a vezérbika szarva között, hét gulyás a gulya mögött, úgy indultak a karaván után. De a ház népének még nem lehetett elindulni. Előbb el kellett küldeni a 200 darabra becsülhető disznó-falkát, az ezer darabra tehető juhnyáját. Csak ezután került a sor a bársony üléses, cifra fekete hintóra, amelyen mintegy költözőkódó oszmagyar fejedelem és fejedelemné foglaltak helyet a ház ura és uróje. Bezárta a sort a síró rivó cselédség sora, amely három szekérré rendezkedett el, követte urát és urójét. Így indult a menet Arad felé. Ősi magyar módon, mint egykor valahol Etelközben, vagy a Kurd pusztaság fölött, az oszmagyarok lakóhelyén, midőn az ellenség betörése miatt szállást kellett változtatniok.

Hat napig tartott az út, de meg is bámulták őket mindenütt. E hat nap alatt úgy éltek, mint az ősi nomádok, ha jött a reggel, utrakeltek; ha szállt az este, megcsöndesedtek. A csillagos ég kiderítette fölöttük sátrát s ők a nyugodalmat éjt a csillagokkal kivert sátorban töltötték s mint az ősi pusztaságokon egy-

kor, a mezőségen fött füstökből oltva éhségüket s a rétek kutjából szomjúságukat. Hat nap múlva érkeztek Pankotára, ahol azonban még nem állhattak meg, mert el kellett osztani a gazdaság jószágait, részben ismerősöknél, részben más birtokokon. Szerinte ment a szép ménes, a nagyszerű gulya, az ígés szekerek is különböző irányban tértek, de hisszük, hogy nemsokára ismét találkozni fognak és sokkal vidámabb tempóban fog visszaelé menni a látványos karaván, mint ahogyan a pusztáról elindult.

Brassói főurak menekülése. (Megnyugtató jelenségek Erdélyből.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Egy újságíró beszélt Cziffra Kálmán dr. nagyváradi főispánnal, aki az erdélyi menekültek ügyeit intézi.

— Valóban az, amit ma mindenféle forrásból hallottam, csak megnyugtató. Nincs alapja semmiféle rémületnek, vagy megijedésnek. Az első napok fájdalmas izgalmai után fogadják bizalommal a megnyugtató információkat.

— Az erdélyi állapotokról hangzó híresztelések cáfolatául szolgáljon az, hogy ma délután táviratot kaptam Ugron főispántól Székelyudvarhelyről és Kemény báró főispántól Dicsőszentmártonból. Az lényegtelen, hogy mi van a táviratokban, a lényeg az, hogy az abszolút nem felel meg a valóságnak, hogy már ezek a megyék is ki volnának ürítve, mert hiszen ott a rendes élet folyik most is. Ma lépéseket tettem például, hogy Varró Domokos műszaki tanácsos Nagyenyedre, Bürger Albert, a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara elnöke Marosvásárhelyre utazhassanak; a kormánybiztostól nyert felvilágosítások szerint ez nem fog ütközni akadályokba. Ezek ugye mind megannyi kézenfekvő megnyugtató jelenségek.

— Tegnap meglátogattam engem Mikes Zsigmond gróf brassói főispán, aki most érkezett Nagyváradra és Széchényi Miklós gróf püspöknél lakik. A brassói főispánnal hosszabb ideig beszélgettem. Elmondhatom, hogy bámulatos az a munka, amit vasárnap reggeltől délig — menekülés napján — végzett. Telefon útján valósággal szervezte a vármegye jegyzői és bírói karát, akiknek csakugyan sikerült ez alatt a rövid idő alatt a menekülést akként lebonyolítani, hogy Brassó megyében mindenki elhozhatta nemcsak szekérré rakható vagyonát, de lábás jószágát is. A menekülők egyrésze szekéren és gyalog jön és gondoskodás történt Kolozsvárott és Nagyváradon, hogy állataikat a mostani forgalmi áron értékesíthessék. Mikes főispán elbeszélte nekem a menekülés részleteit, a jegybank brassói fiókjában levő nagy aranykészlet megmentését, tisztviselőitől való érzékeny bucsuját, — igazán meghatottan fogok mindig erre az elbeszélésre visszagon-
dolni.

— A brassói főispánnal együtt látogattam meg Mikes Armin gróf brassómezei nagybirtokos. Az ő esete, azt hiszem, példátlan eset. Mikes Armin — hogy úgy mondjam — vakulási tervet dolgozott ki uradalmában a menekülés esetére, már a háború eleje óta,

minthogy állandóan nem bízott Románia magatartásában. Ki volt szabva uradalmában minden embernek a szerepe arra az esetre, ha ő kongatással vészelt adna. Irásban dolgozta ki, kinek mi lesz a teendője, ki fogja be a lovat, ki mit pakkoljon és így tovább. Ugy, hogy mikor Mikes Armin gróf vasárnap hajnalban tudatta uradalmában és erdőbirtokain, hogy baj van, nem volt zűrzavar, hanem mindenki gyorsan a kiszabott dolgot végezte és ezzel a nagyszerű metodussal sikerült is minden mozgatható vagyonát, jószágát, gyönyörű ménesét az utolsó szálig szépen, rendben elszállítani.

— Nagyon megható volt, mikor gróf Mikes Arminné nálam azt kérte, hogy az ő patronasága alatt álló kézdivásárhelyi Erzsébet-árvaház sorsa iránt érdeklődjem. Kimentem a pályaudvarra, végigjártam az összes menekült vasutakat és azt az információt nyertem, hogy az árvaház menekülő vonata ottrekedt. A grófné könyekre fakadt, amikor a hírt tudattam vele.

Tüntetnek az oroszok a háború ellen.

Történelmi tudósítás.

Stockholm. A Dagblad írja: Oroszországban országszerte nagy elégedettség mutatkozik. A háborút az egész országban megunták. Nagy tüntetések vannak napirenden, különösen a kormány ellen tüntetnek. Moszkvában, ahol a sebesültek gyenge éllemezése-ért nagy tüntetés volt, véres jelenetek játszódtak le. A katonaság a tüntetőket megtámadta. Sok katona azonban megtagadta az engedelmséget és így a tömeget nem is sikerült szétverni. A rendőrség is közbelépett és a tüntetésnek sok halottja lett.

Stockholm. Pétervárról jelentik: Az orosz hadvezetőség Besszarábiát hadizónának nyilvánította.

Genf. A Petit Journal katonai szakértője, Berthaut kifejti, hogy az okosság és elővigyázatosság tanácsolja Sarrailnak, hogy várja, míg a Dobrudzsában meg lesz a döntő ütközet, melyben elvalik Bukarest és Szófia sorsa. Az orosz előrs csapatok egyelőre visszavonultak. Ivanov tábornoknak 300.000 embere van. Vereségét kizárnak tartja.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: A legutolsó orosz hivatalos jelentés a következőképpen hangzik: Wladimir Wolynszky vidékén, Lokacy és Svirniuchi között elkeseredett harcok folynak. Az ellenség vad ellentámadásokat intézett Nowoaleksziniectől nyugatra, ahol a harcok még mindig folyamatban vannak. Galiciában is, Horozankánál elkeseredett harcok vannak. Dornavatránál és attól nyugatra előnyomultunk. Augusztus 31-ike óta kétszáznyolcvan tisztet és tizenötezeröttszázegy közembert fogtunk el, hat ágyut, ötvenöt gépfegyvert és hét bombavetőt zsákmányoltunk.

Berlin. A Wolff-ügynökség jelenti: Tegnap délután több orosz repülőgép eredménytelenül bombázta Argenteet. Kurlandban elhárító repülőgépeink az egyik orosz kétfedelű repülőgépet lelőtték. Személyzetét elfogtuk.

Harctéren levő katonáknak

a legkedvesebb és legalkalmasabb ajándék egy hazuról érkező hírlap. Az „ARADI KOZLONY”-t a táborban mindenki szívesen olvassa.

Ore által agyonlőtt halálraitólt.

— Bécsi tudósítónktól. —

Bécsből táviratozza tudósítónk: Különös esemény játszódott le a garsteini fegyvertételeben. Az esemény könyvben elpusztult egy ember élet, egy olyan élet, amely már egyszer a halálé volt.

A fegyházban töltötte le büntetését Rabensteiner Ferenc, egy bécsi dúsgazdag szállodás fia, akit a bécsi legfőbb törvényszék rablógyilkosság miatt halálra ítelt, de akinek a büntetését az uralkodó örökös fegyházra változtatta át. A huszonkét éves fiatal ember, akit szülei kitagadtak, meggyilkolta kedvesét, egy vidéki színház primadonnáját és elrabolta ékszerait. A fegyene börtönében sem tudta megtagadni féktelen természetét. Szentelen volt és óreivel állandóan gorombáskodott. Többször fegyelmi büntetést kapott és oly szigorúan tartották, hogy cellájának ablakán sem volt szabad kitekintenie.

Ez év április 9-én történt, hogy ismét a cellája ablakánál állt, noha előtte való nap magyarázták meg neki, hogy ez milyen súlyos következménnyel jár. Az ablak alatt egy Antensteiner József nevű népfelkelő, aki a württembergi hercegnek udvari vadásza a polgári életben, egy derék, tisztességes, a szolgálatban pedig pontos, kötelességét komolyan teljesítő ember. Az ő kötelességszerűen rákiáltott a fegyverre és arra szólította fel, hogy lépjen hátra az ablaktól. Rabensteiner azonban nyugodtan megállt és tovább is lenézett. Ekkor elhangzott a második figyelmeztetés, de ez sem használt. Sőt az őr úgy látta, mintha a fegyene gunyosan mosolygott volna. Ez végtelenül felbosszantotta a kötelesség tudó embert, még egyszer figyelmezteti az

engedeletlen fickót és egyuttal leveszi a válláról a töltött fegyvert.

— Csak löj fel — kiáltja impertinensül és nyomban golyó furja át a fejét. Hátra hanyatlott, a halál azonnal beállt. Az őr lövése egy kitűnő „Jägerschuss” volt.

Ezt a tényállást tárgyalta tegnap a bécsi honvéd hadosztály bíróság, amely felelősségre vonta a népfelkelőt. Az ügyész vádja szerint indokolatlanul használta fegyverét. A fegyház-őrség parancsnoka, egy tartalékos hadnagy, mint tanu azt vallotta, hogy az őrnök a fegyencek engedetlensége esetén a parancsnokot kell értesítenie. Ez a gyakorlat, de hangsúlyozni kell — mondotta — hogy Antensteiner nagyon megbízható katona volt. Megtörtént többször, hogy az őrséget a fegyencek direkt provokálták.

A bíróság a vádlottat felmentette azzal az indokolással, hogy joga volt a fegyver használatra abban a súlyos helyzetben, amelybe került. A bíróság tekintetbe vette, hogy egy elvetemült rablógyilkos életének kioltásáról van szó és ez nem számíthat az állam különös védelmére. Emberileg érdekes a különös esetről — és ez a jogászokat is érdekelheti — az, amit nem lehetett felderíteni. Vajon az örökös börtönben szinylődő nem azért vetett-e, a fallal elzárt börtön épület ablakából egy pillantást a külvilágba, cellájából, mert sejtette, hogy a halállal játszik és nem kívánta-e a halált, melyet ő maga nem tudott megtalálni. Talán csak azért mosolygott gunyosan az őt figyelmeztető őrré, akiről tudhatta, hogy nem ismer tréfát, mert másképp nem tudott megunt bűnös életnek véget vetni.

HIREK.

A közvilágítás redukálása.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Green Nándor rendőrfőkapitány a városi tanács legközelebbi ülésén igen érdekes és hasznos előterjesztést fog tenni. A főkapitány javasolni fogja a város tanácsának a közvilágítás redukálását. A város közönségének, de különösen az idegeneknek már régen feltűnt az a pazar fényözön, mely a kulturpalotát és annak környékét önti el. A nagymértékű széndrágaság idején ezt a nagy világitást mindenki felesleges pazarlásnak mondotta.

Green rendőrfőkapitányt is takarékosági szempontok vezetik előterjesztésének megtételénél. Elsősorban a kulturpalota tulságos megvilágításának redukálását fogja javasolni. Itt csak egy-két gázlámpa fog égni. Javasolni fogja a főkapitány, hogy a féléjjeles lámpák, vagyis azok, melyek csak esti nyolc órától tizenkettőig égnék, ne vegyék egyáltalán használatba. Olyan helyeken is, ahol sűrűbben vannak egymás mellett felállítva a lámpák, redukálni fogják az utcák és utak világitását.

Hogy a világitás redukálása mikor lép életbe, az a tanács határozatától függ.

Orsova — Nagyszében.

A román folyó árja megindul lassan — visszafelé. Az orosz-tenger dagálya duzzasztotta meg, úgy, hogy kiszűkött medréből, tengernek képzelte magát s elöntötte Erdély medencéit. . . A bolgár sikerek előidéztek az orosz tenger apályát s most nincs ami a román vizet duzzassza s özönlik — visszafelé. Ezt jelentik a mai hírek, amelyek örömmel tölthetnek el minden magyar embert.

E hírek közül emeljük ki azt, hogy — Nagyszében a mai napon megindult újra a vonat. A robogó magyar mozdonyok lihegve száguldanak újra az ismerős vidékeken át s méhükben ott viszik a magyar lelkek tüzeit. De irhatunk másról is: a mai napon már távirattal érintkezett Arad-Orsovával. Kintzig János főispán küldte el az első táviratot. S ha elküldte: akkor tudta, hogy lehet küldeni s ez megmagyarázza ami örömmünket.

Egy dicsőséges hűtlennek száraz bejelentése ez. Orsova, a magyar Duna kapuja, újra a miénk s az éredrótok zugó beszéde újra összeköt vele. Reméljük boldogan, hogy nem is szakad meg e beszéd sohasem. És így fogjuk hallani nemsokára hogy nincs, — nem lesz többé román áradat Erdélyben; kiszűkött az utolsó csöppjét is, megtisztítjuk mocsaras szennyétől a mi tiszta magyar városainkat s olyan gátat emelünk védelmükül, amelyen nem törhet át gonosz ellenség soha többé! . . .

— Az aradi görög-keleti román egyházmegyei szentszék teljes ülésének hűség-nyilatkozata: Az aradi görög-keleti román egyházmegyei szentszék szeptember 6-án tartott ülése Papp I. János püspök elnöklete alatt Goldis László szentszéki titkár javaslatára a következő felterjesztést intézte Tisza István gróf miniszterelnökhöz: „Nagyméltóságú miniszterelnök ur! Az aradi görög-keleti román egyházmegyei szentszék ülése szemben azon megdöbbentő ténnyel, hogy a szomszédos Románia hadat izent monarchiánknak, melyben a dicsőséges Habsburg-dinasztia védelme alatt több milliónyi román él hűségben és örvendetes fejlődésben, szent kötelességének tartja kijelenteni, hogy ezen egyházmegye görög-keleti román hívei

épen úgy, mint Magyarországnak egész román népe, mely nép egy évezreden keresztül a magyarsággal testvéries összetartásban védte hazáját minden külellenség ellen, amint a múltban, úgy a jelenben és a jövőben is tántoríthatlan hűséggel viseltetnek a magas trón és hazájuk, Magyarország iránt s e trónt és e hazát minden ellenséggel szemben, bárhonnét jön is az, minden vagyonukkal és vérükkel és minden tőlük telhető áldozattal meg fogják védeni. Kérjük Nagyméltóságokat, sziveskedjék ezen nyilatkozatunkat kegyesen tudomásul venni s kegyeskedjék egyszersmind 6 Felsége első Ferenc József dicsőségesen uralkodó Császáruk és Apostoli Királyunk előtt tolmácsolni soha meg nem szűnő ragaszkodásunkat és hódolatunkat. Goldis László, szentszéki jegyző, Papp I. János, aradi püspök. E hűség-nyilatkozat a plébániai hivatalok útján közzétetni fog az összes hívőkkel is.

— A lugosi izgalom híre elérkezett Temesvárra is. Lugoson ugyanis — mint onnan jelentik — izgatott a hangulat, a mi azonban nem bir indokoltsággal. Medve Zoltán dr. főispán, a helyzetről a következő nyilatkozatot tette:

— A vármegyében és a szomszédos törvényhatóságok területén lefolyt események ellenére nincsen ok arra, hogy Lugos város közönsége elveszítse nyugalmát és higgadtágát. Felettből sajnálatosak a megtörtént dolgok, de az intézkedések máris folyamatba tétettek arra nézve, hogy minden további veszedelem lehetősége megszűnjék. A közönség nyugodt lehet. Nem vagyok híve az eltitkolás teóriájának. Gondoskodni akarok és gondoskodni fogok arról, hogy szükség esetén az utasításokat megadjam a közönség biztonságba helyezésére s kivált arról, hogy az ehhez szükséges eszközök föltétlenül rendelkezésre álljanak.

További rendelkezésig a karánsebesi, orsovai és teregovai járások területére vonatkozóan csupán a mezőgazdasági felmentések helyezették hatályon kívül. Azok a hatalmas tömegek, amelyek a katonai parancsnokság intézkedései alapján tegnap a temesi, facsádi, lugosi járásból és Karánsebes városából Lugosra özönlöttek, már visszaküldtek. Nem magyarázható ez másképp, mint hogy mindazok a területek veszélyeztetve még nincsenek. Biztos tudomásunk van arról is, hogy még Teregovai sincs kiűrtve.

— Az erdélyi evangélikus egyház vagyonát megmentették. Az Erdélyből menekült olvasóknak valószínűleg megnyugtatóra szolgál, hogy az evangélikus egyház vagyonát Brassóból sikerült biztonságba helyezni. Már a hűtlen szomszéd aljas betörése előtt az egyház értékpapirjait összeírták és egy ládába összecsomagolták. Az általános menekülés közben nagy fáradtságba került a láda elszállítása. Az egyházi vagyon szállításával megbízott egyházi emberek lelkijismeretességének köszönhető, hogy a csomagot egy a Brassóból hétfőn délután elindult vonattal sikerült a fővárosba juttatni. Ezt kedden követte a pénztári könyvek szállítása, melyek 48 óra alatt értek Budapestre.

— A brassói polgármesteri hivatal a fővárosban. Budapestről jelentik: A brassói polgármesteri hivatal és a városi árvaszék szerdán megkezdették működésüket Budapesten. A helyiség Eötvös-utca 26. b. II. em. 11. sz. alatt van. Kéretnek a brassói menekültek, hogy tartózkodási helyüket, ott irásban, vagy szóval bejelentsek. Dr. Schnell, polgármester.

— Halálozás. Hodossy Lászlóné, született Joanovits Julia, szeptember 3-án, életének 58. évében elhunyt. Negyedikén délután temették el a Deák Ferenc-utcai házból.

LEGUJABB.

Reggel 4 órakor érkezett jelentés.

Budapest. A Budapesti Tudósító közli a honvédelmi miniszter felhívását, amely szerint az 1899-es korosztályúak, a tizenhatévesek, továbbá a népfelkelő kötelesek és a katonaköteles koron túliak a hadseregbe önként beléphetnek. A belépés módozatait megkönnyítik. A hadköteles koron aluliaknak szülői beleegyezés szükséges, mely lehet írásbeli, szóbeli, valamint utólagos.

Budapest: A Ház folyósoján az erdélyi képviselők elmondták, hogy biztos jelentések alapján Erdélyben a helyzet megjavult, a közigazgatási hatóságoknál a zürzavar és fejtelenség megszűnt. A katonaság megtett milder intézkedést a rend helyreállítására. Számos helyiségbe a hatóságok az elmenekült lakossággal együtt visszatértek. Elmúlt annak a veszedelme is, hogy a fejtelenség és felfordulás esetleg továbbterjed.

Stockholm. Pétervárról jelentik: Románia a legközelebbi időkben nem kap nemzeti kabinetet. Bratianu pártja az összes tárcákat meg akarja tartani. Az orosz sajtó inti a közvéleményt, nehogy tulbecsüljék a románok erdélyi előnyomulását, mert a harcok csupán annyit jelentenek, hogy a felvonulás megkezdődött. Néhány lap támadja a román hadvezetőséget, amiért kizárólag Erdélyre koncentrálták a hadműveleteket és a bolgár határ mentén semmit sem tettek.

Bécs. Házal jelentések szerint Czernyn már elment Bukarestből és Oroszországon keresztül tér haza.

— **A román közvélemény már augusztus elején számított a háborúra.** Napról-napra újabb bizonyítékokat tudunk felmutatni, hogy Románia aljas támadására mióta készült. Az alantak is fényesen igazolják azt, hogy a román közvélemény már augusztus első felében várta a háborút, ami minket olyan vártalanul lepett meg. Egy aradi biztosító intézet főosztályosjának nővére Romániában, Turnu-Severinben van. A család nevelőjének gyermekét Versecen tanítják, aki az említett főosztályosítól szokott kapni havonként 40 koronát a fiu anyja megbízásából. A fiu augusztus 5-én és 21-én kapott levelet Romániából, édes anyjától. Az egyik levélben az anya azt mondja, hogy „írják, ameddig még írhatok”, a másikban pedig „akármilyen is jön közbe”, a pénz, stb... Ebből is kiténik, hogy a román közvélemény már augusztusban számított a háborúra.

— **Általánosságban elismeri legjobb és legtakarékosabb légnyomású mosógép az Aerowash.** Kezelése igen könnyű. Gyakorlati bemutatása ma és minden csütörtök délután 5 órakor Magyar Ferenc gazdasági gép- és műszaki üzletében Arad, Zrínyi-utca 6. Főraktár: Aerowash légnyomású mosógép-vállalat Budapest VII., Erzsébet-körút 35. A gép ára 24 k.

— **Menekülők keresése.** Földes György nyug. reform. lelkész és családja, valamint Cirmes Bálintné gazd. tanár özvegye (Zabola, Háromszék megye), hova menekültek. Keresi őket a menyők, illetve sógornője Földes Miklósné Arad, Csiky Gergely-utca 7.

— **Bellított német ujság.** Berlin. A Deutsche Tageszeitung megjelenését a hadvezetőség a további intézkedésig beszüntette, mert a lap oikkeiben helytelenítette a pártközi békét.

Budapest. Megkésétt román hivatalos jelentések. Augusztus huszonkilencedikén bejelentik, hogy a szorosok megszállását szerintük heves harcokkal végrehajtották, augusztus harmincadikán, hogy előző éjjel Zeppelin repülőgép bombázta Bukarestet, de védőgyuk elülték, károk nincsenek. Kalcsikot, Piatrát, Neamtut szintén bombázták eredménytelenül, előrenyomulva megszállták Brassót, Hosszufalut. Derestyét és Petrozsenyt. Bejelentették a szerb csapatok megérkezését is.

Genf. A párisi lapok jelentik Athénból: Az entente létfon átvette a posta és távirtda ellenőrzését. A központi hatalmak allatvalóit felszólították, hogy huszonnégy órán belül elhagyják Görögországot. A kiutasítottak Florinába ahonnan Bulgárián keresztül hazatérhetnek. Az intézkedések nem érintik a központiak diplomáciájának tagjait.

Páris. A Temps jelenti Athénból: Miután a kormány elfogadta az entente jegyzékét, az angol és francia követek megneveztek a miniszterelnöknek a kiutasítandó idegen ügynököket és görög segédeiket. A tüntetések és gyülekezések tilosak.

Stockholm. Moszkvában egy sebesült vonat megérkezésekor a sebesültekkel senki sem törődött. Az elkéseregett tömeg tüntetett, a katonaság vonakodott a tömeget szétszórni. A rendőrök és katonaság között összeütközés volt számos halottal és sebesülttel.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: A Stefáni ügyvétség jelentése szerint olasz léghajók augusztus negyedikére virradóra Lussinpicolo katonai védműveit eredményesen bombázták. Megállapítjuk, hogy a léghajó bombái három lakóházat elpusztítottak, egy férfit megöltek és egy nőt megsebesítettek. Katonai kárt nem okoztak.

— Japánok ünneplése Szentpétervárott.

Stockholm-ból jelentik: A japán parlamenti bizottságot Péterváron nagy ünnepélyességgel fogadták. A japánok állítólag politikai cél nélkül, csakis a viszonyok tanulmányozása érdekében utaztak Oroszországba. A cár legközelebb megvendégeli a bizottságot a főhadiszálláson.

— **Papp Dániel ezredes.** A hivatalos lap mai száma jelenti, hogy a király Papp Dániel hadmérnöki törzskari alezredest, Bukovina hősvédőjét, gyalogdandárjának az ellenséggel szemben eredményes vezetése elismeréséül rangsoron kívül ezredessé léptette elő.

— **Gyászistentisztelet.** Néhai Chorin Aron, az aradi izraelita hitközség volt nagyevű fő-rabbija emlékének tiszteletére szeptember hó 7-én csütörtök esti 7 órakor a zsinagógában gyászistentisztelet tartatik, melyre a hitközség tagjait ezuton meghívja az előjáróság.

— **A rejtélyes gyilkosság.** (Detektívdráma az Urániában.) Új, a mozivásznat először látott filmet mutatott be tegnap a színház, melyet megjelenés előtt, a budapesti mozikat megelőzőleg mutat be. A detektívdrámáknak minden izgalmassága benne van e dráma keretében, de eltérve a sablonos detektív históriáktól, mert benne van az igazságért való diadal a bün felett. Gyönyörű fotografiaiak, elsőrangú rendezés jellemzik e képet és mindezek a szépségek annál erősebben domborodnak ki, mivel a film még teljesen új és használatlan. A nagy kép mellett egy szintén teljesen új sláger-vigjátékot „Teddyt megzavarják” címmel mutat be a szin-

ház, melyben a közkedvelt Teddy egészen új szerepkörben mutatkozik be. — *Franceska Bertini*, akit a közönség már rég kegyeibe fogadott és aki az „Odette” óta kimondottan az aradi közönség kedvence, legközelebb egy szenzációt keltő mesterműben fog fellépni az Urániában.

— Könyvtárakat vesz Kerpel

3547

Tíz napi munka után.

(A főkapitány nyilatkozata a menekültek ellátásáról.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Tizedik napja ma, hogy Erdélyből Arad felé hömpölygött a menekülők áradata. Ma már némileg áttekinthető az a munka, amelyet Arad város hatóságai és a társadalom eme szerencsétlenek érdekében elvégeztek. Megállapíthatjuk, hogy az első két nap zavaraitól eltekintve, amelyek azonban nem a helyi hatóságok mulasztása, vagy érzéketlensége következtében keletkeztek, Aradon minden megtörtént, hogy az Erdélyből jövő testvéreink a világtörténelmi eseményhez méltó fogadásban részesüljenek és hogy az ő sorsuk Arad határában, a megenyhülés, a testvéri szeretet által bearanyozott javulás felé forduljon. Elismeréssel kell az elvégzett munkáért adózni minden elfogulatlan embernek, Kintzig János főispán, Varjassy Lajos polgármester és Greén Nándor főkapitány tevékenységével szemben.

Az Aradi Közlöny tudósítója ma felkereste a főkapitányt, hogy vele erről a rendkívül érdekes s a magyar történelem számára mindig nagy jelentőséggel bíró kérdéstről beszélgesse.

— Tegnap délután óta — mondotta a főkapitány — egy kis szünet állott be abban az emberfeletti munkában, amelyet a rendőrség a román hadüzenet óta végzett. Ha most már egy kissé nyugodtabb idegekkel tékingtem át azt, ami mögöttünk van, akkor megállapíthatom, hogy ha csak egy félnappal hamarabb értesülünk arról, mi áll a küszöbön, akkor még annyi zökkenő sem történt volna az erdélyi menekültek elhelyezésében, ellátásában, mint amennyi az első egy-két napban megsejt. Azonban csakhamar megszületett a helyes organizáció és egész nyugodt lelkiismerettel mondhatom el, hogy a legilletékesebb személyek maguk a menekültek jelentik ki itt nálam naponta számtalanszor, hogy a hatósági intézkedések és Arad társadalmának szeretete, rendkívül megenyhítették kemény sorsukat és csupa dicseret, itt-ott egy kevés panasz, hagyja el ajkukat. Igen jól beváltak a pályaudvaron tett intézkedések, a tömeglakások és a magánházakban történt elhelyezés is. Tekintettel arra, hogy Aradon tulnyomó részben oly menekültek telepedtek le, akik többekévé a maguk anyagi erejéből megtudnak élni, az élelmezés kérdése is, amennyire ilyen rövid idő alatt lehetett, kedvező megoldást nyert, mert az aradi vendéglősök előzékenysége és emberies érzése oly olcsó élelmezéshez juttatja a háborúnak sújtó keze által ért testvéreinket, hogy a béke időben sem tudtak volna Aradon olcsóbban és jobban étkezni.

A menekülők vonatai ma már megritkult. Három vonat futott be a nap folyamán, de csak néhányan szállottak ki Aradon.

Az erdélyi menekültek segélyezésére Arad város főispáni hivatalába ma a következő adományok folytak be: Iványi Menyhért 20, Poppé Sándor 20, Szántó József és neje 40, Jakab Mór intéző által behajtott büntetés pénz 12, Simonffy Aladár és neje 20, özv. Winkler Sándorné 10, Bogsán Istvánné 10, Winkler Piri 5, Kalánka Pál 10, Hady Antal Acev. f. 20, Purgly Lajosné 50, Lejtényi Sándor és neje 20, Lautner Matyas 10, Pollák Arnold 20, özv. Ráth Lajosné 16, özv. Fritsch Beláné 20, Nesnera Aladár 50, özv. Boros Benóné 30, Fürst János 50, Schreiber Vilmos dr. 20, Kuttu Gyuláné 20, Oblith Margit 50, Steiner József 50, Tedeschy Viktor 20, Vörös Mariska Új-Arad 20, Büchlersrok Arad 10, Földényi Mihály 5, Berecz István 50, özv. Révész Adolfiné 2-ik adománya 20, Lándiar Aladár cég 200, új. Gál

FOG-

koronák, hidak, egész fogsorok
szájpadlás nélkül aranyból, platinából vagy porcellánból.

JG-

koronák, hidak, egész fogsorok
szájpadlás nélkül aranyból, platinából vagy porcellánból.

FOG-

kövek eltávolítása, fogak fehéritése és hibás fogsorok átalakítása, valamint javítása.

FOGHUZAS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom. Berlin, Lipcse, Brüsszel és Londonban, nemkülönben Amerikában a leghíresebb fogspeciálistáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a legújabb legelőkeltebb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújtok, hogy még a legkényesebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessek. **JACOBI GYULA** vizsg. fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárat Eötvös-utca 17. Telefon 10-11. szám.

Pál 50, Aradi polgári lövészegylet 100, Messer Károly dr. 50, Égető János 10, Aradvárosi Felső Keresk. tanári kara: — Somogyi Gyula dr. 20, H. P. 20, K. L. 20, Biró Sándor 10, Schmidt János dr. 10, Salamon Samu 20, Török Aladár 10, Barta Elemér 10, Fejér Ernő 10, Ingusz Ignác 30, Kecskés József 5, Fejér Gyula és neje 20 korona.

Green Nándor főkapitány a következő kérelmet intézi a közönséghez:

Miután Arad város területére érkező menekültek elszállásolása céljából följárandó lakások elégtelenségük bizonyultak, felhívom Arad város jószívű közönségét, akinek nélkülözhető üres szalmaszákja és fejpárna tokja van, azt hivatalomban jelentsék be.

A menekült iparosoknak munkát és műhelyt adhat az „Aradi Ipartestület” és pedig: 2 borbélynak, 3 butorasztalosnak, 2 osztradiának, 2 géplakatosnak, 2 kovács segédnek, 1 kovács masznak, 1 kőművesnek (esetleg lakással) 1 lakatos segédnek, 1 lakatos inasnak, 1 ólom forrasztónak és 2 vasesztergályosnak. Közélebbit a testület székházában, Erzsébet királyné körút 16. délután 3 és 5 óra között. Az „Aradi Nővédelmi Hivatalba” újabb a következő adományok érkeztek a menekültek részére: Egy oltáregyleti tag 5, Beck Mari 20, Szathmáry Mihályné 20, Farkas Mária 10, Drescher Gizella 4, Németh Jánosné 10, Stern Vilmosné 10, özv. Csillag Lajosné 5, N. N. Brassó 20 kor. Természetbeni adományt küldtek: Egy oltáregyleti tag, Kneffel Lajosné, Kertész Józsefné Hepke Arthurné, Gellényi Ida, Weisz Endréné, Schelly Mátyásné, Gáspárdy Józsefné, Deresényi Etelka, Reichel főmolnár, N. N., N. N., Hirschl Zsigmondné, Steiner Jakabné ruhaneműket, melyekért hálás köszönetet mond a hivatal vezetősége.

VAROS ÉS MEGYE.

Folytatólagos sorrendje az Arad szabad kir. város törvényhatósági bizottságának 1916. évi szeptember hó 13-án délután 4 órakor tartandó rendes havi közgyűlésben tárgyalás alá kerülő ügydaraboknak. A vidéki hírlapírók országos szövetsége az általuk létesítendő sajtószálláshoz anyagi támogatást kér. özv. Blazsevics Jánosné kéri, hogy a városi szegények házában elhelyeztek élelmezése tárgyában megkötendő szerződés meghosszabbíttassék. A tiszti ügyészség bemutatja a Brasch Miksa „Alapítvány”-ra vonatkozó alapítói levelet. A tanács előterjesztése az aradi polgári jótékony nőegyletnek az 1916. adandó segély kiutalványozása tárgyában.

TANÜGY.

(—) Athelyezés. A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter Liesmann Irén panokotai óvodát az ujszentannai állami óvodához jelen minőségében áthelyezte.

Uj könyvek.

* A Társaság e heti új száma ezuttal is a szokott gazdag tartalommal jelent meg és mind szövegben mind illusztrációban elsőrangú nyújt az olvasónak. A Társaság előfizetési ára egész évre 18 K, félévre 10 K, negyedévre 5 K. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal: Budapest, Dunapalota.

A szerkesztésért felel:
Rudnyánszky Endre távollétében:
Stauber József.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közölttekért nem vállalunk felelősséget.)

Hodossy László úgy a maga, mint alulírott rokonok nevében megtört szívvel tudatja felejthetetlen jó hitvese

Hodossy Lászlóné

szül. Joanovits Juliának,

folyó évi szeptember hó 3-án életének 58-ik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát.

A boldogultnak földi maradványai folyó hó 4-én d. u. 5 órakor fognak a Deák Ferenc-utca 5. számú gyászházból a róm. kath. egyház szertartásai szerint a helybeli felső temetőben örök nyugalomra helyezettetni.

Az engesztelő gyászmise az elhunyt-nak lelki üdvéért folyó hó 11-én d. e. 3 órakor fog a helybeli főtiszt. Minoritátyák szentegyházában az egek Urának bemutatatni.

Arad, 1916. szeptember 3.

Kolbai Istvánné szül. Joanovits Ilona, Id. Joanovits Sándor, tes. vérel. Joanovits Sándor, Dr. Joanovits György, Joanovits Fajna Gabor, Czeizel Jánosné szül. Joanovits Julián, Deák Sándorné szül. Joanovits Emma, unokahugai és öccsei. Hodossy Tibor, Marits Istvánné szül. Balázs Hermin, nevelt leánya és fia özv. Joanovits Urszáné, Id. Joanovits Sándorné, sógornói. 4773

Értesítjük

a n. é. cipővásárló közönséget, hogy az összes őszi és téli cipők már beérkeztek, **egyszersmind tudatjuk**, hogy az előző idényről visszamaradt összes különféle tiszta bőranyagból készült

gyermek-, leány- és női cipőket csoportosan leszállított árakban fogjuk árusítani.

Ezen cipők kiszolgálása a n. é. közönség előnyére csakis a déli előtt folyamán reggel 8 órától déli 12 óráig történik.

CIPŐTÖZSDE

Andrássy-ut 22.
Telefon 10-44.

Borprések Szőlőzuzók Borszivattyúk Gummitömítők és Pincegazdasági eszközök kaphatók Burza Testvéreknél

Aradon, Boros Béni-tér 1. szám.

Hirdetmény.

A kedvezményes borítaladó fizetésére igényt tartó szőlőgazdák ezennel figyelmeztetnek, miszerint a házi fogyasztásra szánt évi borszükségletüket az 1892. XV. t.-c.-re való hivatkozással f. évi szeptember hó 15-éig a fogyasztási adófelügyelőségnek bejelenteni el ne mulasszák. Arad, 1916.

Zikó János,
fogyasztási adófelügyelő.

7849—1916. pm.

Hirdetmény.

Az 1916. évre érvényes legtöbb adót fizetők névjegyzékét az 1886. évi XXI. t.-c. 25. §-a értelmében f. évi szeptember hó 1-től szeptember hó 8-ig terjedő időre a városháza I. emeletén lévő hivatalos helyiségben közszemlére kiteszem azzal, hogy abba bárki betekinthesse s ellene a közszemlére kitétel ideje alatt állandó bíráló választmányhoz címezve hivatalomban benyújtandó írásbeli felelkezéssel élhet.

Variassy, polgármester.

A főter legforgalmasabb helyén

Andrássy-tér 8. számú

házaan egy kisebb

üzlethelyiség

szonnakra

k i a d ó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceg-ut 22.

Dreichlinger Regina által bérelt Gellindülöbéli 824 sz. 5 holdat 60 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 25. Az eddig Dreichlinger Regina által bérelt Gellindülöbéli 825 sz. 5 holdat 40 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 26. Az eddig Macsán Miklós által bérelt Gellindülöbéli 864 sz. 5 holdat 60 kor. 20 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 27. Az eddig Argyelán Miklós által bérelt Gellindülöbéli 866 sz. 4 hold 472 ölet 63 kor. 50 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 28. Az eddig Dreichlinger Regina által bérelt Gellindülöbéli 875 sz. 5 holdat 50 kor. holdankénti kiküldetési ár mellett. 29. Az eddig Jovanov Trifon által bérelt Gellindülöbéli 882 sz. 14 hold 119 ölet 80 kor. 50 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 30. Az eddig Oszóin Szvetozár által bérelt Pestü dülöbéli vertlogrót 89 sz. 82 hold 356 ölet 80 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 31. Az eddig Stefanov Szvetozár által bérelt s Orovil- és Kurta-utca sarkán levő 2 hold 538 ölet összesen 111 korona évi bér mellett. 32. Az eddig Gerhard Pál által bérelt, s a kincstári falrakóhely céljaira szánt 2 holdat 160 korona évi bér mellett.

Arad, 1916. évi augusztus hó 31.

A gazdasági szék.

Kefe-gyár Aradon!

Ugy a helybeli mint a vidéki n. é. közönség szives tudomására adom, hogy Aradon, a Deák Ferenc-utca 32. szám alatt levő házban teljesen modernül berendezett

kefe-gyárat

készítettem. Főtörökvésem mindenkor az leendő, hogy nagybecsű megbízóim meglegedését kiérdemeljem.

Szíves párfogást kér

Maar Sándor,

kefegyára Arad, Deák Ferenc-utca 32. sz. Telefon 1120.

Földhaszonbérbeadási hirdetmény

Csermő község határában az állomás közelében 833 (1100 □-öles) kishold felerészben szántó, másik felerészben kaszálló és legelő föld **folyó évi október hó 1-től** kezdve egy esetleg több egymásután következő évre **haszonbérbe adandó.**

Az ajánlatok **folyó évi szeptember hó 25-ig** az **Aradi gör. kei. román Consistoriumhoz** intézendők. 4.69

577—1916. g. sz.

Árverési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke, f. évi szeptember hó 8-án reggel 9 óral kezdettel a gáji alkapitányi hivatalban tartandó nyilvános árverésen, a következő ingatlanokat haszonbérbe adja:

1. Az eddig házi kezelésben volt Püspököt 631 sz. 13 hold, 527 ölet 26 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 2. Az eddig házi kezelésben volt Gellin dülöbéli 845 sz. holdat 17 kor. 10 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 3. Az eddig házi kezelésben volt Gellin dülöbéli 858 sz. 5 holdat 37 kor. 20 fill. holdankénti ár mellett. 4. Az eddig házi kezelésben volt Gellin dülöbéli 866. sz. 5 holdat 21 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 5. Az eddig házi kezelésben volt Gellindülöbéli 831 sz. 4 hold 260 □-ölet 20 korona holdankénti ár mellett. 6. Az eddig Röder Adolfné által bérelt Gyulegelöbéli 354 sz. 5 holdat 19 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 7. Az eddig Rámer István által bérelt Nagylegelödü öbéli 792 sz. 6 hold 812 □-ölet 21 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 8. Az eddig Stefanov János által bérelt Nagylegelödü öbéli 871/1 sz. 5 holdat 16 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 9. Az eddig Ilin Demeter által bérelt Gellindülöbéli 830 sz. 5 holdat 28 korona holdankénti k. ár mellett. 10. Az eddig Bruttyó Mihály által bérelt Nagylegelödü öbéli 792 sz. 5 holdat 20 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 11. Az eddig Bruttyó Mihály által bérelt Nagylegelödü öbéli 805 sz. 5 holdat 20 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 12. Az eddig Juhász István által bérelt Gyulegelödü öbéli 468/9 sz. 5 holdat 47 kor. 20 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 13. Az eddig özv. Bakó Pálné által bérelt Gyulegelödü öbéli 468/10 sz. 5 holdat 47 korona 70 fill. holdankénti k. ár mellett. 14. Az eddig Kása Ferenc által bérelt Gyulegelödü öbéli 468/11 sz. 5 holdat 54 korona 14 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 15. Az eddig Szecsánszki János által bérelt Nagylegelödü öbéli 646 sz. 5 holdat 86 kor. 10 fillér holdankénti kiküldetési ár mellett. 16. Az eddig id. Oláh György által bérelt Nagylegelödü öbéli 773 sz. 5 holdat 21 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 17. Az eddig ifj. Sági Mihály által bérelt Nagylegelödü öbéli 775 sz. 5 holdat 36 korona 10 fill. holdankénti kiküldetési ár mellett. 18. Az eddig Szándity György által bérelt Nagylegelödü öbéli 776 sz. holdat 39 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 19. Dreichlinger Regina által bérelt Gellindülöbéli 809 sz. 5 holdat 40 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 20. Az eddig Gémes Péter által bérelt Gellindülöbéli 816 sz. 5 holdat 45 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 21. Az eddig Macsán Péter által bérelt Gellindülöbéli 817 sz. 3 hold 941 □ ölet 38 kor. holdankénti kiküldetési ár mellett. 22. Az eddig ifj. Ilin Demeter által bérelt Gellindülöbéli 820 sz. 5 holdat 51 korona holdankénti kiküldetési ár mellett. 23. Az eddig Soldán Manuelle által bérelt Gellindülöbéli 822 sz. 5 holdat 60 korona 90 fillér holdankénti kiküldetési ár mellett. 24. Az eddig

Menekült

kefekötő munkások felvételnek

Tapolcsányi G.

Első aradi kefegyárában.

Üzlethelyiség:

Andrássy-tér 24. szám. (Neumen palota)

Gyárhelyiség: Bathány-utca 26. szám.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo” folyadék és „Peppo” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppo folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill.
Peppo hintőpor . . . . . 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használatával. Kezelése igen egyszerű, nem piszkos, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat

nyerünk a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! szájüreget desinficiálja, utólsó igen kellemes. Ára egy porcellán-szelencének 80 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedüli nagy raktára:

HAJOS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrássy-tér 22. sz. (Mezeyháza szemben.)

ECETSÁV

Garantált 66% vegyileg tiszta, étkezési célokra prima svéd áru 580 grammos üvegekben 25 üveg ládánként, próba üveg 580 gram-

mos, mely megfelel 20 liter kellemes ízű asztali ecet készítéséhez, küld utánvét mellett. Szállítási határidő 2—3 nap.

Beck Testvérek

Arad, Teleky-utca 15. szám. Saját ház. 4597

Apró hirdetések.**Tudnivaló az apróhirdetésekről:**

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítódik.

Minden szó 6 fillér. Vastagabb betűkkel 12 fillér.

Vastagabb betűkkel kívánt szavak kihúzással jelzandők.

A legkisebb hirdetés 80 fillér. Az apróhirdetések előre fizetendők.

A hirdetések délután 1/2 óráig vételnek fel.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetéseket, amelyek tartalmában fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Elhatás.

Intelligens családú
polgári lányka teljes ellátást nyerhet. Cím a kiadóban. 4749

Aikalmazást keres.

Két menekült
hivatalkónk több évi gyakorlati, alkalmat keres. Cím a kiadóban. 4770

Intelligentes
deutsches Mädchen sucht Stelle in Kinder-heim auch auswärtig. A. O., Thököly Imre-u. 17. 4778

17 éves, ügyes

fűszerkereskedő segéd, ki a magyar, tót és román nyelvet bírja, szeptember 15-re állást keres, 50 korona fizetés és teljes ellátás vagy 140 korona fizetéssel. Szíves megkeresést „Tiszteletesen” jellegre a kiadóba kér. 4771

Ösv. uriaszony.

ki jól főz, uri házasparnát vagy urul alkalmazást keres. Fizetés melléke, inkább otthonra reflektál. Szíves megkeresést „V. M.” jelleg alatt a kiadóhivatalba kérek. 4550

Hunyadmegyei

családjával ide menekült terménykereskedő, bármilyen foglalkozást a legszívesebben igényekkel közönséggel vállal. Cím a kiadóban. 4737

Gép- és gyereklend.

ki az irodai munkában is gyakorlott, azonnali állást keres ügyvédi irodában. Cím a kiadóban. 4677

Egy

19 éves fiatal vegyeskereskedő segéd állást keres, 90 korona fizetés és teljes ellátással. Megkeresések Mészáros Miklós, Ószentanna intéződnök. 4768

Művelt, árva orvoslány

a délutáni órákra gyermekek mellé ajánlkozik intelligens, uris családhoz. Cimeket a kiadóhivatalba kér. 4748

Hadmentes.

óvadékképes egyén raktárnoki vagy bármely más bizalmi állást keres. Szíves megkeresések Luttwák József cégház intéződnök. 4747

Aikalmazást nyer.**Ich suche**

für den 15—20. Sept. ein besseres deutsches Mädchen nicht unter 20 Jahren, die häusliche Arbeiten verrichtet u. auch bei 2 Kindern zu verwenden ist. Lohn 24 Kronen monatlich u. gute Behandlung. Adr. in der Exped. des Blattes. 4766

Irodai alkalmazást

nyerhet egy 4 polgári végzettséget fiatal ember. Ajánlatot „Szorgalmas” jelleg alatt a kiadóhivatalba kérek. 4721

Jókereső

fiatal leány uris házhoz fővétel. Ösv. Schwarz Simonné, színház-épület, I. e. 4734

Nyomdász-tanulónak
felvételt két fin, kik a 14. évet betöltötték és legalább 6 osztályt végeztek. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Ingatlan.

Eladó
Süveg-tér 2. szám magánház, kerttel. Bővebbet ugyanott. 4006

Eladó
Deák Ferenc-utca 28. szám alatt ház. Bővebbet ugyanott. 4001

473 magyar hold
prima szántóföld borbádó Arad közelében. Felvilágosításokat kaphatni Arad, Perényi-u. 2. 4735

Kiadó lakás.

Modern
3 szobás lakás, fürdőszobával, novemberre, esetleg azonnal kiadó. Kazma-utca 6-7. sz. 4736

Fővárosi u. 11. szám
hátszobával emeleti erkélyes 3 szoba, elő- és fürdőszobával álló modern lakás, november 1-re kiadó. Bővebbet ugyanott. 4735

Három szoba,
konyha és mellékhelyiségekkel álló emeleti lakás november 1-re kiadó Csiky György-utca 9. sz. alatt. 4730

Három utcai
4 négyzetméteres álló emeleti lakás, An-rády-tér 8. sz. alatt azonnaltan kiadó. Bővebbet a házfelügyelőnél.

Gyógyászat.

Dr. Schalkovszky
lábizadás elleni szere, biztos, kipróbált ártalmatlan szor, rögtön hat, ára 1 korona. Kapható Földes és Hehs gyógyszerárban.

Vitel és eladás.

Vessék használt,
de teljesen jókarban lévő szőnyegeket. Ajánlatot „Szőnyeg” jellegre a kiadóhivatalba kérek. 4767

Használt
rugós, nyitott vadászoknál megvételre kérésztetik. Cím a kiadóban. 4772

Főkvá
— nem hadi — kapható Földes és Hehs fűszerkereskedésében. 4438

National register kassza,
majdnem új, eladó. Megtekintéshez Wajfitts gyógyszerárban, Ferenc-tér. 4638

Vessék
a legmagasabb árban utaltól levett férfi ruhát, mindenféle egyenruhát valamint használt butort. Vidékre is megyek. Blaser Ignác, Szt. Pál-u. 12. 230

Új butorhitel!
Butorok a legjobb kivitelben kaphatók, hitelképes egyéneknek kölcsön, és részletfizetésre szállítok Garai Károly bef. cég autorizálásában Aradon, Aczélcs Szendrő-utca 5. sz. 301

„Eos”
cipő tisztító kenő kapható. Öpökdés, Andrassy-ut 23. Telefon 10—44. 3437

Tábori dobozok,
leveles-lapok, levelek és papíráruk nagyban és kicsiben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság-tér. Telefon 308. 61

Egy új használt egyenruhát
2 1/2 lóerős motor kiadó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Közlöny.**Tyukaszem**

és minden bőrkeményedés ellen biztosan ható szor, Hehs gyógyszerész tyukaszem-tapasa. A legmegdröztöttebb tyukaszem a tapasz párnapi használata után levált, a gyötört fájdalom azonnal megszűnik. Ára 60 fillér, Hehs gyógyszerár, Földes gyógyszerár Arad. 12

Gépolaj,
merev gépzsír

hordó tételként kapható

Kalmár Endréné

Arad, honvédbuszár iaktanya.
Telefon 670. Telefon 670.

Rum-likőr
essentiák és kompozitók

Kocsikenőcs,
Svédgyufa

Pótkávékban
állandó raktár

Szemző Armin
áruügynökségénél, Arad. 102
Interurban telefon 592. szám

Hécs.

A legártalmatlanabb arcszépítő és finomító. Izadó, fényes, szíves, atkás (mitesseres) arcot naponta ahányszor szükséges, gyaptra öntött folyadékkal megtöröljük. Az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés lehetett finomságu harmattal volna bevonna. Az atkák pár nap alatt elmúlnak. Ára 1 korona. Dr. Földes és Hehs piperesszappan és vegyszertári gyára Aradon. Tűz mellett ne használjuk. 12

Aranyat

Ezüstöt

legmagasabb áron vesz,
vagy becserél; ugyszintén
régiségeket vesz és elad

Losonczy Lajos

órák és ékszerész üzlete
ARAD, Szabadság-tér.
Telefon 964.

Matteine-féle
patkány- és egérintás

új eljárás szerint.
Patkány- és egérintáshoz ajánlok
patkány- és egérintószert.
A XX. század legmegbízhatóbb patkány- és egérintószere,
csak patkányt és egéret öl meg,
emberre vagy állatra nem veszélyes,
tehát mindenütt elhelyezhető.

A patkány- és egérintószert bacillus

1 kis adag 2—300 patkány kiirtására 6 K.
1 nagy adag 3—600 patkány kiirtására 12 K.

„Matteine”
vegyszertári laboratórium

Arad, Boros Beni-tér 1. szám.
Telefon 10—45. 212

Értesítés!

Az „IBOLYA DORÉ”

készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban kerülnek forgalomba: Ibolya Doré-crém-egy tégely K 150, Ibolya Doré-szappan 1 darab K 150, Ibolya Doré-tej 1 üveg 150, Ibolya Doré-hőlgypor 1 doboz K 150.

Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely hajjal vagy bajuszt a legszebb állandó fekete színre lehet festeni, anélkül, hogy a színt le lehet mosni,

Hajfestő
a „Melogen”. Ára 240 korona.

Szőrvesztő-Depillor. E kitűnő, a maga nemében páratlan szerrel minden alkalmatlan szőrt aró, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ára utasításnál 1 korona.

A fenti szerek kaphatók a készítőnél
Hajós Arpád gyógyszerárban
ARAD, Andrassy-tér 22. sz.

Állapított 1898. évben az Aradmegyei Közkórház számára.